

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่องคุณภาพชีวิตนายนทหารชั้นประทวนกรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.2 ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสภาวะเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.1 ความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.2 ทศนคติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.3 การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
 - 3.1 ความหมายคุณภาพชีวิต
 - 3.2 องค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต
 - 3.3 แบบจำลองของคุณภาพชีวิต
4. ประวัติกรมทหารขนส่งรักษาพระองค์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ได้

อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งแรกในปี 2517 ใจความสำคัญว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...”

“...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอมีพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้โดยแน่นอนส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้นก็เพื่อป้องกันการผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์เพราะหากไม่กระทำด้วยความระมัดระวัง ย่อมจะหวังผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยได้โดยยาก ยกตัวอย่างเช่น การปราบศัตรูพืช ถ้าทุ่มเททำไปโดยไม่มีจังหวะที่ถูกต้อง และโดยไม่มีจังหวะที่ถูกต้อง และโดยไม่ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ให้กระจ่างชัดอย่างทั่วถึงก็อาจสิ้นเปลืองแรงงาน ทุนทรัพย์และวัสดุอุปกรณ์ ที่ล้วนมีราคาโดยได้รับผลไม่คุ้มค่า ยิ่งกว่านั้นการทำลายศัตรูพืชที่มีอยู่บ้างแล้วตามธรรมชาติ และทำอันตรายต่อชีวิตคนชีวิตสัตว์เลี้ยงอีกด้วย การพัฒนาอย่างถูกต้อง ซึ่งหวังผลอันยั่งยืนไพศาล จึงต้องวางแผนงานเป็นลำดับขั้นตอนอย่างถี่ถ้วนทั่วถึงให้องค์ประกอบของแผนงานทุกส่วนสัมพันธ์และสมดุลกันโดยสอดคล้อง...” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ 18 และวันเสาร์ที่ 19 กรกฎาคม 2517)

อภิชาติ พันธเสน (2547, 4) กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และทรงเน้นย้ำอย่างชัดเจนในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 หลังวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ต่อมา

ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจ และสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวล และกลั่นกรองพระราชดำรัส เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และได้จัดทำเป็นบทความเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” แล้วได้นำความกราบบังคมทูล พระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2542 และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้บทความที่ทรงแก้ไขแล้วไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542)

ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสในวาระต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

“...คำว่าพอเพียงไม่ได้หมายถึง การมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่า พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกิน ก็ใช้ได้ยิ่งถ้า ทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้น ก็เริ่มจะไม่พอมีพอกินบางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกินจึงต้องมีนโยบายที่จะทำ เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะให้ทุกคนมีพอเพียงได้ ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็คือความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจ หรือระบบพอเพียง เมื่อปีที่แล้วตอนที่พูดพอเพียง แปลในใจ แล้วก็ได้พูดออกมาด้วยว่าแปลเป็น Self-sufficiency (พึ่งตนเอง) ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงนี้ กว้างขวางกว่า Self-sufficiency คือ Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรที่มีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง) คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิดอันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงอย่างนี้ อาจจะมิใช่ของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...”

“...ทางความคิดก็เหมือนกัน ไม่ใช่ทางกายเท่านั้น ถ้าใครมีความคิดอย่างหนึ่งและ ต้องการบังคับให้คนอื่นคิดอย่างเดียวกับตัว ซึ่งอาจเป็นความคิดที่ไม่ถูก ก็ไม่สมควรทำ ปฏิบัติอย่างนี้ก็ไม่ใช่การปฏิบัติแบบพอเพียง ความพอเพียงในความคิดก็คือแสดงความคิดของตัวเอง ความเห็นของตัวเอง และปล่อยให้คนอื่นพูดบ้าง และมาพิจารณาว่าที่เขาพูด อันไหนพอเพียง อันไหน เข้าเรื่อง ถ้าไม่เข้าเรื่องก็แก้ไขเพราะว่าถ้าพูดกันโดยไม่รู้เรื่องกันก็จะกลายเป็นทะเลาะกัน

จากการทะเลาะด้วยกายซึ่งในที่สุดก็นำมาสู่ความเสียหายแก่ผู้ที่เป็นตัวละครทั้งสองคน ถ้าเป็นหมูก็เลยเป็นการตีกันอย่างรุนแรงได้ซึ่งจะทำให้คนอื่นอีกมากมายเดือดร้อน ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล...” (พระราชดำรัส 4 ธันวาคม 2541)

“...ทั้งหมดนี้พูดอย่างนี้ ก็คือ เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง เศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ย้าแล้วย้าอีก แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า sufficiency economy ใครต่อใครก็ต่อว่า ว่า ไม่มี sufficiency economy แต่ว่าเป็นคำใหม่ของเราก็ได้ ก็หมายความว่า ประหยัด แต่ไม่ใช่ชี้เหนียว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วยกัน ทำอะไรด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียง แล้วทุกคนจะมีความสุข แต่พอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นสิ่งที่ปฏิบัติยากที่สุด เพราะว่าคนหนึ่งนั่งอยู่ที่นั่นอีกคนอยากจะทำนั่งเก้าอี้เดียวกันนั่งได้ไหม ไอนี้ก็พูดมาหลายปีแล้วก็แต่ละคนก็สั่นหัวว่านั่งไม่ได้ เพราะว่าเดือดร้อนเบียดเบียน...” (พระราชดำรัส 4 ธันวาคม 2543)

“...ความสะดวกรจะสามารสรสร้างอะไรได้มาก นี้คือเศรษฐกิจพอเพียง สำคัญว่าต้องรู้จักขั้นตอน ถ้านี้ก็จะทำอะไรให้เร็วเกินไปไม่พอเพียง ถ้าไม่เร็วเข้าไปก็ไม่พอเพียง ต้องให้รู้จักกำหนด โดยไม่ทำให้คนเดือดร้อน อันนี้เศรษฐกิจพอเพียงคงได้ศึกษามาแล้ว เราพูดมาแล้ว 10 ปี ต้องปฏิบัติด้วย...” (พระราชดำรัส 4 ธันวาคม 2546)

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542, 53) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ว่า หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เรามีได้เป็นเจ้าของ และเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้โดยไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

วิทยา อธิปอนันต์ (2542 อ้างถึงใน มัลลิกา เขียวหวาน, 2546, 11) ได้สรุปความหมายไว้ว่า ตามกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เป้าหมายหรือปรัชญาการดำเนินชีวิต หรือวิถีชีวิตของคนไทยให้อยู่อย่างพอประมาณตน ทางสายกลาง มีความพอเพียงและพอดีโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน สิ่งสำคัญต้องรู้จักพึ่งพาตนเองและทรัพยากรที่เรามีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ก่อนจะไปพึ่งพาคนอื่นหรือปัจจัยภายนอก หรือหมายถึง การที่อุ้มชูตนเองได้ให้มีความพอเพียงกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (2542, 257) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เป็นปรัชญาของการพัฒนาตามกระแสเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีฐานคิดสำคัญที่การพัฒนาคนในชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการจรรโลงรักษาดมธรรมชุมชน ทั้งนี้การพัฒนาจะต้องเริ่ม

ที่การพัฒนาความคิดและจิตใจของคนให้รู้จักกินรู้จักใช้ตามอัตภาพ และความจำเป็นในการดำรงชีวิต

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2549, 7) ได้กล่าวไว้ว่า เป้าหมายพื้นฐานสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการทรงงาน คือ การจัดความทุกข์ยาก และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีชีวิตที่พอเพียงเรียบง่าย มีความมั่นคงพอควรในชีวิต เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และประเทศชาติ การดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีอยู่กว่า 3,000 โครงการ ได้สะท้อนให้เห็นถึงกรอบการดำเนินงาน ที่เป็นแบบอย่าง และเป็นรากฐานสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำอย่างเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าปฏิบัติตามสามารถใช้ได้จริง แต่ว่าอาจจะไม่ค่อยสบาย เศรษฐกิจพอเพียง คือทำให้พอเพียง ถ้าไม่พอเพียงจะดำเนินการต่อไปไม่ได้ แต่ถ้าพอเพียงสามารถนำพาประเทศชาติไปได้ดี

ประเวศ วะสี (2542, 4 - 6) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ได้เสนอแนวคิดรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้หมายถึงการไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่เกี่ยวข้องกับในเชิงพาณิชย์ แต่หมายถึงความพอเพียง 7 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง สามารถที่จะรัก เสียสละ และเอื้ออาทรต่อผู้อื่นได้
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง ได้แก่ การรู้จักที่จะอนุรักษ์ และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อการยังชีพ และทำมาหากินในชีวิตประจำวันได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน เป็นต้น
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง คือ การที่ชุมชนสามารถรวมตัวกัน มีความสามัคคีต่อกัน เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคง รวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งจะทำได้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ง่ายตายส่งผลให้ชีวิตมีความสุข มีคุณภาพที่ดี
5. ปัญญาพอเพียง คือ มีการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน และสามารถปรับตัวต่อสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง
6. พื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง คือ การที่กลุ่มชนมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และรากฐานทางวัฒนธรรมของตน ซึ่งการดำเนินชีวิตภายใต้รูปแบบของการมีวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตนนั้น จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบใด ๆ ที่ร้ายแรงต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนได้ เนื่องจากสิ่งเหล่านั้นล้วนแต่เอื้อประโยชน์ต่อครองชีวิตของตน

7. มีความมั่นคงในชีวิตพอเพียง ไม่ใช่รุ่มรวย เต็มจนเต็มวรวย เต็มวมีเต็มวไม่มี เพราะสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความมั่นคงทางจิตใจของมนุษย์เราทั้งสิ้น เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์เรามีความมั่นคงในชีวิตพอเพียง ก็จะส่งผลให้เป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตดี สามารถอดทนต่อสภาวะที่เกิดขึ้นและผันผวนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคง จึงทำให้มนุษย์เรามีคุณภาพชีวิตที่ดีมีสุขภาพจิตที่ดีได้

กึ่งสตาล อยู่เย็น (2544, 7) ได้ให้ความหมายว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบครอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีความสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่นักวิชาการด้านต่าง ๆ กล่าวสรุปไว้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่ยึดหลักทางสายกลางที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่ และการปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ดังนี้

1. ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว อย่างรอบคอบ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่..... 8 พ.ค. 2555
เลขทะเบียน..... 245422
เลขเรียกหนังสือ.....

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (Self Immunity) หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล และ 2 เงื่อนไข ดังนี้

3.1 เงื่อนไขความรู้ (Knowledge) หมายความว่า เกิดจากการรวบรวมสะสม ข้อมูล ข่าวสาร ภูมิปัญญา ใช้ความรู้รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ใช้เหตุผล ไม่มั่งมาย ไม่ทำตามกระแส โดยไม่พิจารณาตนเอง

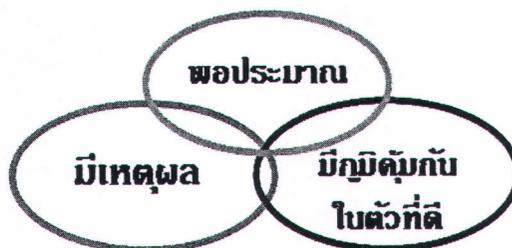
3.2 เงื่อนไขคุณธรรม (Morality) หมายถึง ความดีที่ประกอบด้วย จริยธรรม ความซื่อสัตย์ ความสุจริต ความขยัน ความอดทน และการแบ่งปัน รวมถึงความพร้อมที่จะทำงานหนัก โดยไม่คิดเอาวัดเอาเปรียบ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากแนวคิดต่าง ๆ ดังกล่าวที่สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (2551, 1) ได้ให้ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนของ ประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับ ครอบครัว ชุมชน และรัฐ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยมีความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ทั้งนี้จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และต้องมีสำนึกในคุณธรรม คือ ความซื่อสัตย์ ความสุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปัน เพื่อการพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงพระราชทาน มาเป็นแนวทางในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ซึ่งสามารถเขียนกรอบแนวคิดได้ตามภาพ 1

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทางสายกลาง

เงื่อนไขความรู้

(รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง)

เงื่อนไขคุณธรรม

(ซื่อสัตย์สุจริต อดทน ใฝ่ดี)

นำไปสู่

ชีวิต/เศรษฐกิจ/สังคม/สิ่งแวดล้อม

สมดุล/มั่นคง/ยั่งยืน

ภาพ 1 แนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550, 21)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสภาวะเศรษฐกิจพอเพียง

การที่ข้าราชการนายทหารชั้นประทวนกรมทหารขนส่งรักษาพระองค์จะสามารถดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จะต้องมีความรู้ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นความรู้เบื้องต้นเสียก่อน จึงจะทำให้เกิดทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่รับรู้มาและสามารถที่จะแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ตนมีต่อทัศนคติต่อสิ่งนั้นซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน จากการศึกษาวิจัยในเรื่อง สภาวะเศรษฐกิจพอเพียง (จุมพฏ สุขเกื้อ, 2550, 14-27) ได้ว่า สภาวะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสภาพการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ให้เพียงพอกับความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจของบุคคลโดยใช้ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Bloom et al. (1956 อ้างถึงใน โกวิท, 2543) ได้ศึกษาและจำแนกพฤติกรรมความรู้ด้านสติปัญญา (Cognition Domain) เป็น 6 ระดับ โดยเรียงลำดับจากความสามารถขั้นต่ำไปสูง ดังนี้

1. การรู้จำข้อมูลเนื้อหา (Knowledge) หมายถึง ความสามารถที่จะเลากลับถึงความรู้ที่ได้เรียนมาโดยยังไม่ต้องไปปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง ความรู้แบ่งเป็นหลายระดับ คือ ความรู้จริง รวมถึงคำศัพท์ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการในความรู้จำเพาะนั้น และความรู้ที่เป็นนามธรรม เช่น ความคิดรวบยอดต่าง ๆ

2. การเข้าใจ (Comprehensive) เป็นความสามารถในการรู้ขั้นที่สอง คือ สามารถแปลความหมายของเรื่องที่นำรู้และบรรยายด้วยภาษาของตนเอง ทั้งนี้ยังไม่จำเป็นจะต้องไปสัมพันธ์กับเรื่องอื่น การเข้าใจจำแนกเป็นทักษะได้ 3 อย่าง คือ แปลความ (Translation) ได้แก่ การอธิบายเรื่องราวหรือแนวคิดของความรู้นั้น โดยใช้ภาษาที่ง่ายขึ้นหรือเป็นภาษาของตนเองโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดเดิม ตีความ (Interpretation) คือ การอธิบายสรุป อาจจะเรียงลำดับ ขั้นตอนใหม่ และขยายความ (Extrapolation) คือ ขยายความหรือคาดคะเน เพิ่มเติมจากแนวคิดหรือข้อมูลความรู้

3. การนำไปใช้ (Application) สามารถนำความรู้ ทฤษฎี หลักเกณฑ์ แนวคิดไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่เป็นรูปธรรม การนำไปใช้จะต่างกับการเข้าใจตรงที่ว่า ถึงแม้การคิดระดับเข้าใจจะต้องสามารถแสดงความคิดเห็นหรือการกระทำที่แสดงว่าเข้าใจจริง ๆ แต่การนำไปใช้จะเป็นการนำความรู้หรือหลักการไปใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือสภาพปัญหาใหม่ที่ไม่เคยเห็นหรือรู้จักมาก่อน

4. การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแยกส่วนต่าง ๆ ของเรื่องที่เป็นความรู้หรือแนวคิด และชี้ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ได้ ความสามารถในการวิเคราะห์หรือแยกรายละเอียดของเนื้อหา จะแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจหลักการที่เป็นพื้นฐานของโครงสร้างเนื้อหา การคิดวิเคราะห์จะมี 3 ลักษณะ คือ วิเคราะห์องค์ประกอบหรือส่วนย่อยของเนื้อหา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ และวิเคราะห์หลักการ วิธีการหรือหลักการจัดการ

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) การคิดแบบสังเคราะห์จะมีลักษณะตรงข้ามกับแบบวิเคราะห์ กล่าวคือ การคิดแบบสังเคราะห์จะคิดรวมส่วนต่าง ๆ ที่แยกแยะกระจัดกระจายให้เป็นแนวคิดเดียว และเป็นแนวคิดใหม่ เพราะฉะนั้นการคิดแบบสังเคราะห์จึงต่างจากการคิดแบบเข้าใจที่ดีความเนื้อหาตรงที่การคิดแบบสังเคราะห์นั้น ทำให้เกิดความรู้หรือแนวคิดใหม่

การคิดแบบสังเคราะห์จะมีลักษณะดังนี้ มีผลเป็นการสื่อด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร มีผลเป็นแผนงาน แผนการ แผนดำเนินการ และมีผลเป็นทฤษฎีใหม่ หลักการและกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ

6. การประเมินค่า (Evaluation) การคิดแบบประเมินค่านี้อีกเป็นการคิดระดับสูงสุด เพราะสามารถมีวิจารณ์ญาณตัดสินประเมินค่าได้ การตัดสินจะมีกฎเกณฑ์ที่แต่ละคนตั้งขึ้นเกณฑ์มี 2 ลักษณะ คือ เกณฑ์ภายนอก ได้แก่ การเปรียบเทียบคุณภาพและคุณลักษณะที่สามารถมองเห็นได้ ส่วนเกณฑ์ภายใน ได้แก่ ความเป็นเหตุเป็นผล ความสม่ำเสมอของหลักการคิด ประเมินค่าจึงต้องอาศัยทักษะการสังเกตและการคิดอย่างแหลมคม

นักวิชาการได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ต่าง ๆ กัน กล่าวคือ

ทิตยา สุวรรณชฎ (2520) กล่าวถึง ความหมายอย่างกว้าง ๆ ของ “ความรู้” (Knowledge) ว่า ได้แก่ ข่าวดสาร แนวความคิดและวิธีต่าง ๆ ในอันที่จะได้มาซึ่งข่าวดสารซึ่งหมายความรวมถึง ความเชื่อ ทางศาสนา ศีลธรรม จรรยา นิทานพื้นบ้านและความรู้ทางวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ ด้วย

ไพศาล หวังพาณิชย์ (2523) ให้ความหมายว่า ความรู้ หมายถึง บรรดาข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดของเรื่องราว การกระทำอันเป็นประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งสะสมและถ่ายทอดสืบต่อกันไป

ชวาล แพร์ตกุล (2526) ให้ความหมายว่า ความรู้ คือ บรรดาข้อเท็จจริงและรายละเอียดของเรื่องราวและการกระทำใด ๆ ที่มนุษย์ได้สะสมและถ่ายทอดกันต่อ ๆ มาแต่ในอดีตและเราสามารถรับทราบสิ่งเหล่านั้นได้

นคร วงศาโรจน์ (2547) ความรู้ หมายถึง ข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่ในหน่วยความจำของมนุษย์ ซึ่งสามารถระลึกได้

ไพชนสิฎฐ์ โหละสุต (2547) ให้ความหมายของความรู้ว่า หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ของบุคคลในข้อเท็จจริงหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้รับทั้งการศึกษาและการถ่ายทอดจนเป็นประสบการณ์ซึ่งสามารถนำสิ่งที่ได้จากความรู้นั้นมาใช้ได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายคำว่ารู้ ว่า แจ้ง เข้าใจ ทราบ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2548) ความรู้จึงหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการระลึกถึงเรื่องราวหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ทั้งจากการศึกษาและประสบการณ์ซึ่งสามารถถ่ายทอดแก่บุคคลอื่นได้ ความรู้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวมถ่ายทอดได้โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบเอกสาร ตำรา ทฤษฎี คู่มือ บางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม

2. ความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวคน เป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมาเป็นเวลายาวนาน เป็นภูมิปัญญา พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำ ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ โดยง่าย เช่น ทักษะการทำงาน (วีระพจน์ กิมาคม, 2549)

วิธีการวัดความรู้ สามารถทำได้โดยตั้งคำถามที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง วิธีการและความรู้รอบยอดของเรื่องราวนั้น ๆ ให้ตอบโดยจะถามเพียงอย่างเดียวหรือครบทั้ง 3 อย่างก็ได้ ถ้าสามารถตอบได้ถูกต้อง ก็จะเรียกว่าเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ถ้านี้ก็ไม่ออกเพราะลืมหรือตอบผิด ก็เรียกว่าเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้ จึงอาจกล่าวได้ว่า คนที่มีความรู้ คือ ผู้ที่จำเนื้อเรื่องนั้น ๆ ได้กับสามารถระลึก ทั้ง 3 สิ่งนั้นออกมาได้นั่นเอง (ชวาล แพรัตกุล, 2526)

การวัดความรู้จึงเป็นการวัดความสามารถในการระลึกเรื่องราว ข้อเท็จจริงหรือประสบการณ์ต่าง ๆ หรือเป็นการวัดการระลึกประสบการณ์เดิมที่บุคคลได้รับจากการสอน การบอกกล่าว การฝึกฝนของผู้สอนรวมทั้งจากตำรา จากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ คำถามวัดความรู้ แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. ถามความรู้ในเรื่องเป็นการถามรายละเอียดของเนื้อหา ข้อเท็จจริงของเรื่องราว ทั้งหลายประกอบด้วยคำถามประเภทต่าง ๆ เช่น ศัพท์ นิยาม กฎ ความจริง หรือรายละเอียดของเนื้อหาต่าง ๆ
2. ถามความรู้ในวิธีดำเนินการเป็นการถามวิธีปฏิบัติต่าง ๆ แบบแผนประเพณี ขั้นตอนของการปฏิบัติทั้งหลาย เช่น ถามระเบียบ แบบแผน ลำดับขั้นและแนวโน้ม การจัดประเภทและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ
3. ถามความรู้รอบยอด เป็นการถามความสามารถในการจดจำข้อสรุปหรือหลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานหาลักษณะร่วมเพื่อรวบรวมและย่อลงมาเป็นหลักหรือหัวใจของเนื้อหานั้น (ไพศาล หวังพาณิชย์, 2526)

จากแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผู้วิจัยสรุปว่า

ความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการศึกษา ข้อเท็จจริงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับรู้จากประสบการณ์สามารถถ่ายทอดแก่บุคคลอื่นได้ โดยสามารถทราบความเป็นมา การดำเนินการและกิจกรรมหรือขั้นตอนที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทัศนคติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มีผู้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2527) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นผลรวมของความเข้าใจ ความรู้สึกและ
แนวโน้มในการตอบโต้ของเราต่อบุคคล วัตถุหรือเรื่องราวทั้งปวง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2548) ได้ให้ความหมายทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ
หมายถึง แนวความคิดเห็น

Oppenheim C. (1996) ได้ให้คำจำกัดความของทัศนคติว่า หมายถึง สภาวะของ
ความพร้อมความพอใจที่จะแสดงปฏิกิริยาในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อต้องเผชิญกับสิ่งเร้า

Allport Gordon W. (1967) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นสภาวะความพร้อมทางจิตซึ่งเกิดจาก
ประสบการณ์สภาวะความพร้อมนี้จะเป็นตัวกำหนดทิศทางหรือเป็นตัวกระตุ้นปฏิกิริยาตอบสนอง
ของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

นักจิตวิทยาได้เสนอองค์ประกอบของทัศนคติไว้ต่างกัน ดังนี้

Thrustone (1959) Insko, Bem (1970) Fishbein & Ajzen (1975) (อ้างถึงใน รวีวรรณ,
2533) ได้ระบุว่าทัศนคติมีองค์ประกอบเดียว คือ อารมณ์ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบที่บุคคล
มีต่อเป้าหมายของทัศนคติ

Katz D. (1960) กล่าวถึง ทัศนคติว่าประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านสติปัญญา หมายถึง กลุ่มของความเชื่อที่บุคคลมีต่อเป้าหมายของ
ทัศนคติ จะเป็นตัวส่งเสริมหรือขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมต่าง ๆ ของบุคคล
2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีเมื่อถูกกระตุ้น
โดยเป้าหมายของทัศนคติ

Kretch Davids, et al. (1962) กล่าวว่า ทัศนคติมี 3 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component) หมายถึง ความเชื่อ ความรู้ ความคิด
และความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อที่หมายของทัศนคติ
2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ และความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง
ความรู้สึกชอบ – ไม่ชอบ หรือทำที่ที่ดี – ไม่ดีที่บุคคลมีต่อที่หมายของทัศนคติ
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง ความพร้อมที่จะ
ปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ เป็นการวัดความสมัครใจที่จะประกอบพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ตามความรู้สึกที่ตนมีอยู่

พรณี ช.เจนจิต (2538) เสนอแนวคิดว่า ทัศนคติเกิดจาก 4 ปัจจัย ปัจจัยแรก ได้แก่
เจตคติ ซึ่งเป็นเรื่องของ การเรียนรู้ จากการอบรมเลี้ยงดูมาตั้งแต่เล็ก เป็นไปในลักษณะค่อย ๆ

ดูดีขึ้นมาจากการเลียนแบบพ่อแม่และคนข้างเคียง ไม่ต้องมีใครสอน ปัจจัยที่สองเกิดจากประสบการณ์ของบุคคล ปัจจัยที่สามเกิดจากการรับถ่ายทอดทัศนคติที่มีอยู่แล้ว เช่น การเหยียดสีผิว การแบ่งชั้นทางสังคมและปัจจัยที่สี่เกิดจากอิทธิพลของสื่อมวลชน

การวัดทัศนคติในทางจิตวิทยา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของคน เพราะการรู้ถึงทัศนคติของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นไปในทิศทางใด และมีความเข้มมากน้อยแค่ไหน ย่อมจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถทำนายพฤติกรรมที่อาจจะเกิดขึ้นของบุคคลนั้นได้ สามารถวางแผนดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งกับบุคคลหรือกลุ่มคนนั้นได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ วิธีการที่ทำให้เข้าใจทัศนคติของบุคคลและสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้นคือการวัดทัศนคติ การวัดทัศนคติอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้ 6 วิธีดังนี้ (ดวงเดือน, 2523 อ้างถึงใน ไพชนสิฎฐ์, 2547)

1. วิธีการสังเกต (Observation) การสังเกต หมายถึง การเฝ้ามองและจดบันทึกพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีแบบแผน โดยที่ผู้สังเกตคาดว่าพฤติกรรมที่ทำการสังเกตนั้นสะท้อนให้เข้าใจถึงทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งที่ต้องการจะศึกษา
2. วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์ หมายถึง วิธีการให้ตอบด้วยปากเปล่า ผู้เก็บข้อมูลอาจจะจดบันทึกคำตอบหรืออัดเสียงเอาไว้ก็ได้แล้วนำเอาคำตอบวิเคราะห์ในภายหลัง
3. วิธีการส่งแบบสอบถาม (Questionnaire) วิธีการนี้สามารถใช้ได้ดีกับผู้ที่มีการศึกษาดีพอประมาณสิ้นเปลืองทุนและเวลาน้อยกว่าวิธีอื่น ๆ และเป็นแบบแผนเดียวกันสำหรับผู้ตอบทุกคน
4. วิธีการวัดทางอ้อม (Indirect Technique) การวัดทัศนคติของบุคคลถ้าใช้คำถามตรง ๆ อาจทำให้ผู้ตอบบิดเบือนจากความเป็นจริงได้ นอกจากนี้นักจิตวิทยามักเชื่อว่าทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ มากมายที่อยู่ใต้จิตสำนึกของบุคคล ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการวัดโดยทางอ้อมซึ่งมีวิธีการอยู่ 3 วิธี คือ วิธีการต่อประโยคให้จบ (Sentence Completion) วิธีการโยงความสัมพันธ์ของคำต่าง ๆ (Word Association) และวิธีการเล่าเรื่องจากภาพ (Story Telling)
5. วิธีการวัดแบบ Unobtrusive Measures เป็นวิธีการวัดทัศนคติโดยไม่ให้ผู้ที่ถูกศึกษารู้ตัวและผู้ศึกษาไม่จำเป็นต้องเข้ามาติดต่อกันเป็นการส่วนตัว มีอยู่ 3 วิธี ได้แก่ การใช้บันทึกเหตุผลและประมวลข้อมูล (Archives) คือ การนำข้อมูลที่ จดบันทึกไว้เพื่อ ประโยชน์อย่างอื่นมาวิเคราะห์ การวัดความสึกหรอ (Erosion Measure) คือ การวัดความสึกกร่อนของวัตถุต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการกระทำของบุคคลนั้นและการวัดร่องรอย (Trace Measure) คือ การวินิจฉัยร่องรอยที่เหลือจากการกระทำของบุคคลว่ามีความต้องการอะไรในการกระทำนั้น ๆ

6. วิธีการวัดทางสรีระ (Physiological Measure) คือ การใช้เครื่องมือในการสังเกต การเปลี่ยนแปลงของร่างกายเนื่องจากอารมณ์ที่เกิดจากการมีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ วิธีการที่ใช้กระทำ ได้แก่ การวัดความต้านทานกระแสไฟฟ้าของผิวหนัง (Galvanic Skin Response) การขยายรูม่านตา (Pupil Dilation) และการวัดปริมาณฮอร์โมนบางชนิด เช่น ADTH, Hydrochloric

ลัดดา กิติวิภาต (2532) ได้รวบรวมตัวอย่างเทคนิควิธีวัดทัศนคติแบบต่าง ๆ ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย 4 แบบ ดังนี้

1. มาตรฐานวัดทัศนคติของเธอร์สโตน (Thurstone, 1959) หรือมีชื่อเรียกอย่างหนึ่งว่า "มาตรฐานอัตราภาคเท่ากันตามปรากฏ (Equal-Appearing Interval Scale)" ผู้สร้างมาตรฐานวิธีวัดแบบนี้จะต้องรวบรวมข้อความที่แสดงทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการวัดทัศนคติมาให้มากที่สุด สิ่งที่จะต้องพิจารณาในการเลือกข้อความก็คือเป็นข้อความที่แสดงความคิดเห็น ไม่ใช่ข้อเท็จจริง มีความกะทัดรัด ใช้ภาษาเข้าใจง่าย ชัดเจน มีความคิดเดียว ตรงเป้าหมายกับเรื่องที่ต้องการจะวัด และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ ให้คะแนนแต่ละข้อความแล้วจึงนำคะแนนจากผู้ตัดสินมาหาค่าประจำข้อ (Scale Value) ของแต่ละข้อความโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นคัดเลือกข้อความขั้นสุดท้ายและนำข้อความที่เลือกแล้วมาเรียงอย่างสุ่ม ให้กลุ่มตัวอย่างตอบเพียงว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความใดเท่านั้นไม่ต้องระบุระดับความเห็น นำเอาค่าประจำข้อที่กลุ่มตัวอย่างเลือกมารวมกันทั้งหมดแล้วหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างนั้น ๆ

2. มาตรฐานวัดทัศนคติของลิเคอร์ท (Likert Scale, 1932) หรือมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "วิธีการประเมินแบบรวมค่า (Method of Summated Rating)" เป็นมาตรฐานวัดทัศนคติอีกชนิดหนึ่งที่มีผู้นิยมใช้มาก เพราะมีวิธีการสร้างง่ายกว่าของเธอร์สโตน เนื่องจากไม่ต้องหาผู้เชี่ยวชาญมาตัดสินเพื่อหาค่าประจำข้อและไม่ต้องคำนวณหาค่าประจำข้อรวมทั้งมีความเชื่อถือได้สูงมากใช้เพียงไม่กี่ข้อก็จะหาค่าความเชื่อถือได้สูงพอ ๆ กับเทคนิคอื่น ๆ ที่ใช้จำนวนข้อมาก นอกจากนี้ผลที่ได้จากการใช้วิธีนี้ทัดเทียมกับผลที่ได้จากวิธีของเธอร์สโตน กล่าวได้ว่าวิธีการลิเคอร์ทเป็นวิธีการรวดเร็วกว่า เชื่อถือได้มากกว่า (หรือเท่ากัน) และมีความเที่ยงตรงกว่า (หรือเท่ากัน) สามารถใช้เป็นแบบทดสอบมาตรฐานได้กับคนหลายกลุ่ม

3. มาตรฐานวัดทัศนคติของออสกู๊ด (Osgood Scale, 1957) หรือมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "มาตรฐานวัดโดยอาศัยการจำแนกความหมายของคำ (Semantic Differential Scale)" การสร้างคำถามในมาตรานี้อาศัยคำต่าง ๆ เป็นตัวเร้า (Stimulus Words) ประกอบกับมโนทัศน์ (Concepts) ต่าง ๆ

โดยในแต่ละข้อคำถามจะมีคำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกันเป็นคู่ ๆ (Bipolar) กำกับอยู่ที่ปลายทั้งสองข้างของมาตรา ซึ่งวัดได้ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ รวมทั้งทิศทางและความเข้มของปฏิกิริยาทางด้านทิศทาง คือ ไปทางดีหรือเลว ความเข้ม คือ มีลักษณะนั้น มาก-น้อยเพียงใด ลักษณะของการใช้คำคุณศัพท์อาจจำแนกได้เป็น 3 มิติ คือ มิติด้านการประเมินค่า (Evaluation) เช่น ดี-เลว มิติด้านศักยภาพ (Potence) เช่น แข็งแรง-อ่อนแอ และมิติด้านกิจกรรม (Activity) เช่น ว่องไว-เชื่องช้า

4. มาตรวัดทัศนคติตามวิธีของกัทท์แมน (Guttman Scale, 1944) วิธีการวัดทัศนคติของกัทท์แมนใช้วิธีที่เรียกว่า "Scalogram Analysis" มาตรวัดแบบนี้มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "Cumulative Scale" การสร้างคำถามในแบบวัดชนิดนี้จะเป็นคำถามเดียวไม่ซับซ้อนโดยมีคำตอบให้ตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ (Yes or No) ถ้าตอบรับข้อความใดข้อความหนึ่ง ก็จะต้องปฏิเสธข้อความอีกข้อความหนึ่ง นั่นคือ คำตอบของผู้ตอบข้อใดข้อหนึ่งจะใช้เป็นเครื่องหมายคำตอบข้ออื่นของผู้ตอบด้วย เนื่องจากคำตอบแต่ละข้อมีความเกี่ยวโยงกัน

การวัดทัศนคติสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับความต้องการเฉพาะเรื่อง สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ในการวัดทัศนคติของบุคคลมีวิธีการที่รู้จักและยอมรับในหมู่นักวิชาการหลายวิธีด้วยกัน เช่น วิธีการเทอร์สโตน (Thurstone Method) วิธีการของลิเคิร์ต (Likert technique) เป็นต้น การวัดทัศนคติโดยแบบสอบถามจะวัดได้เพียงตรงมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับข้อความที่วัดทัศนคติในแบบสอบถามนั้น โดยทั่วไปแล้วทัศนคตินั้นย่อมมีส่วนในการกำหนดการปฏิบัติของบุคคลในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง แต่ในบางสถานการณ์บุคคลก็ไม่สามารถปฏิบัติเช่นนั้นได้ เนื่องจากถูกปัจจัยอื่นมาเป็นตัวกำหนดให้ต้องแปรเปลี่ยนพฤติกรรมไปหรืองดเว้นพฤติกรรมดังกล่าวเสีย ดังนั้นอาจพิจารณาทัศนคติในแง่ที่ว่าทัศนคติเป็นสิ่งที่กำหนดแนวโน้มพฤติกรรมของบุคคล (ประภาเพ็ญ, 2526, 6 อ้างถึงใน แก้วกล้า, 2544)

จากแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผู้วิจัยสรุปว่า

ทัศนคติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง สภาวะความพร้อมทางจิตของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาตามความเข้าใจ ความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ และจะเป็นตัวกำหนดทิศทางหรือเป็นตัวกระตุ้นปฏิกิริยาตอบสนองของบุคคลต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายการปฏิบัติดังนี้

แก้วกล้า ทาสาลี (2544) ให้ความหมายว่าการปฏิบัติ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันอันเป็นพฤติกรรมภายนอก

วิริยาภรณ์ เจริญชีพ (2544) ให้ความหมายว่าหมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกของจิตใจทั้งภายในและภายนอก เป็นการกระทำเพื่อสนองความต้องการของบุคคลซึ่งบุคคลอื่นสังเกตและใช้เครื่องมือทดสอบได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2548) ได้ให้ความหมายของปฏิบัติว่าเป็นการดำเนินการไปตามระเบียบแบบแผน กระทำตาม ประพฤติ หรือปรนนิบัติรับใช้

Goldenson, Robert M. (1984) ได้ให้คำจำกัดไว้ว่า เป็นการกระทำหรือตอบสนองการกระทำทาง จิตวิทยาของบุคคลและเป็นปฏิสัมพันธ์ในการตอบสนองสิ่งกระตุ้นภายในหรือภายนอก รวมทั้งเป็นกิจกรรมการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างมีจุดหมาย สังเกตเห็นได้ หรือเป็นกิจกรรมการกระทำต่าง ๆ ที่ได้ผ่านการใคร่ครวญแล้ว หรือเป็นไปอย่างไม่รู้ตัว

จากแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผู้วิจัยสรุปว่า

การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกของจิตใจทั้งภายในและภายนอก เป็นการกระทำเพื่อสนองความต้องการของบุคคลที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

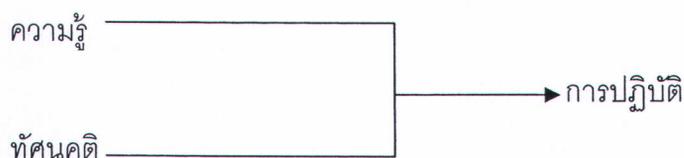
จากการศึกษาความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติ ได้มีนักวิชาการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคติและการปฏิบัติไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติมี 4 รูปแบบ (Schwartz, N.E., 1975) คือ

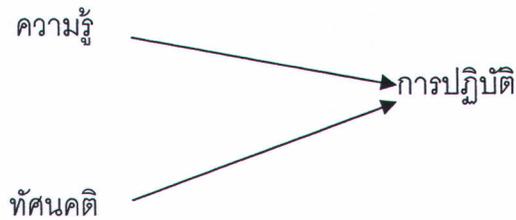
1. ความรู้มีความสัมพันธ์กับทักษะคติ ซึ่งส่งผลให้เกิดการปฏิบัติ

ความรู้ → ทักษะคติ → การปฏิบัติ

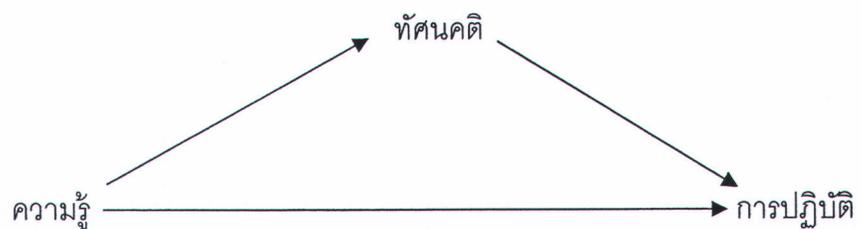
2. ความรู้กับทักษะคติมีความสัมพันธ์กัน ทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา

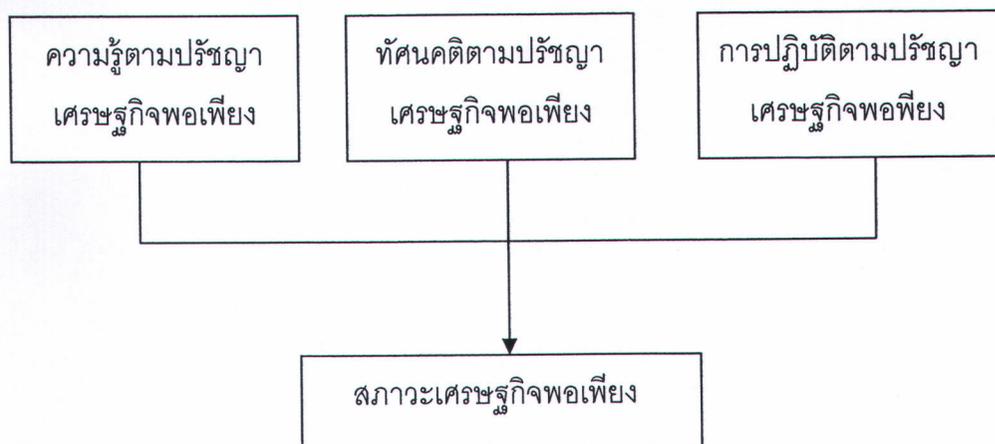
3. ความรู้และทัศนคติ ต่างก็ทำให้เกิดการปฏิบัติได้ โดยที่ความรู้และทัศนคติ ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กัน

4. ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับทางอ้อมมีทัศนคติเป็นตัวกลางทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีผู้วิจัยได้นำแนวคิดในเรื่องสภาวะเศรษฐกิจพอเพียง จุมพฏ สุขเกื้อ (2550, 27) มาเป็นแนวทางในการศึกษาในครั้งนี้ซึ่งสามารถให้ความหมายดังนี้ สภาวะเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะทำให้บุคคลเกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นและมีแนวโน้มที่จะกระทำหรือแสดงพฤติกรรมตามทัศนคติของตนเอง ดังนั้นหากบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ก็จะช่วยให้บุคคลมีทัศนคติที่ดี สามารถปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ สภาวะการมีความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นสภาวะเศรษฐกิจพอเพียงในงานวิจัยนี้ซึ่งมีความสัมพันธ์ดังภาพ 2

ภาพ 2 กรอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ สภาวะเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตซึ่งจะประกอบด้วย ความหมายคุณภาพชีวิต องค์ประกอบคุณภาพชีวิต และตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

ความหมายคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต (Quality of life) เป็นคำที่ยังไม่มีคำจำกัดความที่แน่นอนตายตัว เนื่องจากเป็นคำที่ใช้ในเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา สถานที่ และการรับรู้ ของแต่ละคน และยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ อาชีพ ความสนใจ การศึกษา และวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละคน อีกด้วย โดยนักปราชญ์ นักศาสนา และนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ได้กล่าวถึง ความหมาย หรือคำจำกัดความของคุณภาพชีวิตคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันไปก็เป็นส่วนหนึ่งของรายละเอียดของแต่ละสาขา การมีชีวิตที่ดี (Good life) และมีความเป็นอยู่ที่มีสุข (Well-being) หมายถึง การมีคุณภาพชีวิตที่ดีมานานนับศตวรรษแล้ว โดยมีนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตที่แตกต่างออกไป ดังนี้

กุหลาบ รัตนสังฆธรรม และคณะ (2535, 10-11 อ้างถึงใน ธรรมบุญ วิถี, 2547, 9-10) ได้ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิด และจิตใจ ซึ่งได้รวมเอาทุกด้านของชีวิตไว้หมด ซึ่งชีวิตบุคคลสามารถดำรงอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยสามารถแสดงมิติต่าง ๆ ของคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย หมายถึง อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย พลังงาน สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัว และในการประกอบอาชีพ
2. คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ หมายถึง การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณภาพ ประโยชน์ ความนิยม ชมชอบในศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ความอบอุ่นในครอบครัวและชุมชน ความรัก และความเป็นเจ้าของที่มีต่อหมู่คณะ
3. คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สภาพแวดล้อมที่บริสุทธิ์ สะอาดและเป็นระเบียบปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศ และเสียง มีทรัพยากรจำเป็นแก่ การดำรงชีพ และการคมนาคมที่สะดวก
4. คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม หมายถึง โอกาสในการศึกษา และการประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ความเป็นธรรม ด้านรายได้ ความร่วมมือร่วมใจในสังคม ความเป็นระเบียบวินัย มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และมีค่านิยมที่สอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนา
5. คุณภาพชีวิตด้านความคิด หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ชีวิตและชุมชน การศึกษาชีวิตความสามารถในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตัวเองการยอมรับตัวเอง และการมีเป้าหมายในชีวิตที่เหมาะสม
6. คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ หมายถึง การมีคุณธรรมในตัวเองและในสังคม เช่น ความเชื่อ ชื่อสัตย์สุจริต ความมีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล กตัญญูกตเวที ความจงรักภักดีต่อชาติ ความศรัทธาในศาสนา ความเสียสละ และการละเว้นอบายมุขต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2528, 1) ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิต คือ การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่มีความเหมาะสมตาม ความจำเป็นพื้นฐานในสภาวะการณ์ของสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญและ เหมาะสม อย่างน้อยก็น่าจะประกอบด้วย มีอาหารเพียงพอ มีเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยเหมาะสม รวมถึงได้รับการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

สมโภช สาตร์เงิน (2539, 11) ได้รวบรวมความหมายของคุณภาพชีวิตจากนักวิชาการ หลายท่าน เช่น วอลลิซ (Wallace, 1974, 6) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพทั้งหลาย ซึ่งนำมาสู่ความพึงพอใจแก่บุคคลทางด้านร่างกาย และจิตใจในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ สำหรับ ชาร์มา (Sharma, 1975, 109-131) อธิบายว่า คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องสลับซับซ้อนมาก คุณภาพชีวิต หมายถึง เรื่องของความพึงพอใจอันเกิดมาจากการได้รับการตอบสนองของความต้องการ

ทางจิตใจ และสังคมในระดับจุลภาค และมหภาค แล้วยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของสังคมในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสมาชิกในสังคมด้วยซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการชาวสวีเดน ลีนาส และลาส (Lennarts & Lars, 1975, 64-65) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การบรรจบกันพอดีระหว่างความต้องการ กับโอกาสที่ได้รับตามความคาดหวังของแต่ละบุคคล

นิพนธ์ คันธเสวี (2525, 2) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต คือ ระดับสภาพการดำรงชีพของมนุษย์ ตามองค์ประกอบของชีวิต อันได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิด และจิตใจ ซึ่งแต่ละคนก็จะมีแตกต่างกันไป ไม่ทัดเทียมกัน

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2527, 192-208) กล่าวว่า สิ่งจำเป็นที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตหรือ สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่มนุษย์ควรมีดังนี้

1. ความต้องการขั้นต่ำครอบครัวทางด้านบริโภคจำนวนหนึ่งซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการมีสิ่งต่าง ๆ ที่เพียงพอที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้และสิ่งของเบ็ดเตล็ดในครัวเรือน ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก

2. บริการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับชุมชนที่รัฐบาลควรจัดให้กับประชาชนโดยส่วนรวม เช่น น้ำดื่ม น้ำใช้ ไฟฟ้า การสาธารณสุข การศึกษาภาคบังคับ การสื่อสาร การคมนาคม การขนส่ง ตลอดจนความปลอดภัยในสังคม

3. สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สิทธิของการมีส่วนร่วมของประชาชน ความเชื่อมั่นว่าตนเองย่อมช่วยตนเองได้ของคนในสังคม

จากแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตดังกล่าวผู้วิจัยสรุปได้ว่า

คุณภาพชีวิต หมายถึง การที่บุคคลได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่จำเป็นพื้นฐานในชีวิต ตามสภาพความเป็นอยู่ของบุคคลที่มีความเหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐาน ซึ่งมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญและเหมาะสม ได้แก่ สุขภาพกาย สุขภาพจิต ปัจจัยสี่ การศึกษา ครอบครัว รายได้ ซึ่งสามารถทำให้บุคคลดำรงอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม

องค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต

การที่มนุษย์จะมีคุณภาพชีวิตนั้นต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบมากมาย แต่ละองค์ประกอบนั้นก็มีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันไป ตามทัศนะของผู้มองแต่ละคนหรือแต่ละสังคม ซึ่งพอจะกล่าวกว้าง ๆ ได้ว่าปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตนั้นจะต้องมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ค่านิยม จิตใจ ฯลฯ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอองค์ประกอบที่สำคัญของคุณภาพชีวิต ดังนี้

องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1978, 1 อ้างถึงใน ธรรมนูญ วิถี, 2547, 11) ได้ชี้ให้เห็นถึง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่ อาหาร สุขภาพอนามัย การศึกษา สิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐาน การมีงานทำ ค่านิยม ศาสนา จริยธรรม กฎหมาย และปัจจัยด้านจิตวิทยา

อัจนรา นวจินดา และชวีจรัส ภิมย์ธรรมศิริ (2532, 8 - 9 อ้างถึงใน สกล พรหมสิน, 2546, 23) ได้ให้ความเห็นว่า องค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ควรเป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรง ต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตของบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับของการศึกษาแตกต่างกันไป ซึ่งแบ่งได้เป็น

1. องค์ประกอบหรือปัจจัยระดับจุลภาค อันได้แก่ ปัจจัยสี่ น้ำ อากาศ การศึกษา ความรัก ความมั่นคง ปลอดภัย การมีอิสระ เสรีภาพ การเลื่อนฐานะทางสังคม สุขภาพ และความเจ็บป่วย เกียรติยศ ชื่อเสียง เป็นต้น

2. องค์ประกอบหรือปัจจัยระดับจุลภาคและมหภาค เป็นปัจจัยที่เป็นตัวแปรสำคัญในการคาดประมาณความมีคุณภาพชีวิตของบุคคลในระดับชุมชน หรือในประเทศ เช่น ระดับการดำรงชีวิต (ปัจจัยพื้นฐาน) ทรัพยากร (ทรัพยากรมนุษย์และธรรมชาติ) ประชากร (โครงสร้างประชากร) ระบบสังคมและการเมือง เป็นต้น

นิพนธ์ คันธเสวี (2525, 6-7) จำแนกองค์ประกอบที่จะสามารถชี้ให้เห็นมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้นมี 6 ประการด้วยกัน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ความคิดและจิตใจ

ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

ประชาชนทุกคนย่อมมีความต้องการ คุณภาพชีวิตระดับหนึ่งที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การมีเกณฑ์สำหรับประเมินคุณภาพชีวิต จะช่วยให้บุคคลเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของตนเองกับเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อจะได้ทราบว่าตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ หรือมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับใด แนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวชี้วัดคุณภาพ (Quality of Life Indicators) ได้มีนักคิด นักวิชาการ นักวิจัย และหน่วยงานต่าง ๆ ได้ทำการศึกษาเรื่องนี้ไว้หลากหลาย ดังนี้

องค์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) (UNESCO, 1978, 89 อ้างถึงใน ธรรมนูญ วิถี, 2547, 13) ได้วัดความเป็นอยู่ที่ดีของประเทศต่าง ๆ โดยใช้ดัชนีชี้วัด 8 ด้าน คือ

1. ด้านสุขภาพ
2. ด้านการพัฒนาของปัจเจกบุคคลโดยการเรียนรู้

3. ด้านการจ้างงานและคุณภาพชีวิตในการทำงาน
4. ด้านเวลาและการใช้เวลาว่าง
5. ด้านความต้องการในเรื่องสินค้าและบริการ
6. ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
7. ด้านความปลอดภัยของบุคคลและการบริการกระบวนการยุติธรรม
8. ด้านโอกาสทางสังคมและความไม่เสมอภาค

เอสแคป (ESCAP, 1990, 9 - 12 อ้างถึงใน ธรรมนูญ วิถี, 2547, 13) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตขององค์การเอสแคป ซึ่งได้มีการปรับปรุงตลอดมาและล่าสุดได้มีการกำหนดตัวแปรหลัก 7 ตัว แยกเป็นตัวชี้วัดรวม 28 ตัว คือ

1. ความปลอดภัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ การใช้จ่าย การออม และความยากจน
2. สุขภาพ ได้แก่ อายุขัยเฉลี่ย การเป็นโรค การตาย โภชนาการ ภัยพิบัติหรือความหายนะ
3. ชีวิตสติปัญญา ได้แก่ การอ่านออกเขียนได้ การศึกษานอกโรงเรียน การเรียนรู้ชีวิตเชิงวัฒนธรรม และชีวิตด้านการใช้หลักเหตุผล
4. ชีวิตการทำงาน ได้แก่ การว่างงาน อุบัติเหตุจากการทำงาน ความขัดแย้งทางอุตสาหกรรม สภาพการทำงาน
5. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย โครงสร้างพื้นฐานในการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
6. ชีวิตครอบครัว ได้แก่ เด็กวัยรุ่น ผู้ใหญ่ และความแตกแยกในครอบครัว
7. ชีวิตในชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมือง ความอุ่นใจในชุมชน และอัตราการเกิดอาชญากรรม

องค์การสหประชาชาติ (United Nation, 1990, 15) ได้กล่าวถึง ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตไว้หลายประการ ได้แก่ ประชากร การตั้งครอบครัว การเรียนรู้การบริการสังคม กิจกรรม เพื่อการมีรายได้ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การกระจายรายได้ การบริโภค การออม ความมั่นคงทางสังคม การบริการทางสวัสดิการ การบริการด้านสุขภาพและใช้บริการสุขภาพ ที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อม ระเบียบสังคมและความปลอดภัย

สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมัครการ (2534, 148 - 158 อ้างถึงใน ธรรมนูญ วิถี, 2547, 14 - 15) ได้กล่าวถึงเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยใน 13 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านครอบครัว ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกครอบครัว รวมถึงความสะดวกในการเดินทางไปทีอื่น
2. ด้านสังคม ประกอบด้วย ความสัมพันธ์กับเพื่อน เพื่อนบ้าน ผู้คุ้นเคย การมีส่วนร่วมในสโมสร องค์กร สังคม ความสะดวกสบายในการพบปะสังสรรค์
3. ด้านการงาน ประกอบด้วย ความมั่นคง ความอิสระ โอกาสในการแสดง ความสามารถ โอกาสที่จะก้าวหน้าในการทำงาน
4. ด้านสุขภาพอนามัย ประกอบด้วย ความแข็งแรงของสุขภาพร่างกาย และการออกกำลังกาย
5. ด้านเวลาว่างและการพักผ่อนหย่อนใจ ประกอบด้วย การใช้เวลาในการเล่นกีฬา ทำงานอดิเรก ชมรายการบันเทิงต่าง ๆ และความสะดวกในการเดินทางไปพักผ่อนหย่อนใจ
6. ด้านความเชื่อศาสนา ประกอบด้วย เสรีภาพในการนับถือการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ความศรัทธาต่อหลักธรรมทางศาสนา และการปฏิบัติธรรมของสงฆ์
7. ด้านตนเอง ประกอบด้วย ความภาคภูมิใจในตนเอง เกี่ยวกับความสำเร็จในชีวิต ทางด้านการทำงาน การศึกษาและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น รวมทั้งความเชื่อมั่นในตนเอง
8. ด้านสาธารณสุข ประกอบด้วย การให้บริการสถานพยาบาล ความสามารถของแพทย์และพยาบาล
9. ด้านการบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ประกอบด้วย ความหลากหลายของสินค้า คุณภาพสินค้า ราคาสินค้า และการให้บริการร้านค้า
10. ด้านทรัพย์สิน ประกอบด้วย บ้าน เฟอร์นิเจอร์ สิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน ยานพาหนะ เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับต่าง ๆ
11. ด้านท้องถิ่น ประกอบด้วย การให้บริการชุมชนทาง ด้านสาธารณสุข สาธารณภัย สาธารณูปโภค การศึกษา การขนส่ง และสวัสดิการอื่น ๆ
12. ด้านรัฐบาลไทย ประกอบด้วย นโยบาย และการบริหารงาน ด้านเศรษฐกิจ สังคม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
13. ด้านชีวิตในเมืองไทย ประกอบด้วย สิทธิพื้นฐานในการได้รับข่าวสารความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม คุณภาพการศึกษา การเลือกสถานะในสังคม และการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติ

กรมพัฒนาชุมชน (2540, 3 - 4 อ้างถึงใน ธเนศ มณีกุล, 2547, 12) กำหนดให้เกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นเครื่องชี้วัดที่แสดงถึงสภาพความจำเป็นของคนในเรื่องต่าง ๆ

ที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ได้กำหนดเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเอาไว้ว่า คนควรมีคุณภาพชีวิตในเรื่องนั้น ๆ และช่วงเวลานั้น ๆ อย่างไรซึ่งแบ่งออกเป็น 8 หมวด ได้แก่

หมวดที่ 1 สุขภาพดี (ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี) ประกอบด้วย

1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอดและฉีดวัคซีนครบ
2. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการทำคลอดและการดูแลหลังคลอด
3. หญิงตั้งครรภ์ได้กินอาหารอย่างเหมาะสมและเพียงพอ ซึ่งมีผลทำให้เด็กแรกเกิด

มีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม

4. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างเดียว อย่างน้อย 4 เดือนแรกติดต่อกัน
5. เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
6. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ได้กินอาหารอย่างเพียงพอและเหมาะสม
7. เด็กอายุ 6-15 ปี ได้กินอาหารถูกต้องครบถ้วน
8. เด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
9. ครัวเรือนไม่กินอาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ไม่ทำให้สุกด้วยความร้อน
10. ครัวเรือนมีการบริโภคเกลือไอโอดีน

11. ครัวเรือนได้กินอาหารควบคุมที่มีตรา อาหารและยา
12. ครัวเรือนมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม

หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย (ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม)

13. ครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยที่มีสภาพคงทนถาวร อย่างน้อย 5 ปี
14. ครัวเรือนมีและใช้ส้วมถูกหลักสุขาภิบาล
15. ครัวเรือนมีน้ำสะอาดบริโภคเพียงพอตลอดปี 5 ลิตรต่อคนต่อวัน
16. ครัวเรือนจัดบ้านเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ
17. ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากเสียง ความสั่นสะเทือน ฝุ่นละออง กลิ่นเหม็น หรือมลพิษ

ทางอากาศ น้ำเสีย ขยะ และสารพิษ

หมวดที่ 3 ศึกษาถ้วนทั่ว (ประชาชนเข้าถึงบริการด้านการศึกษา)

18. เด็กอายุ 2-5 ปี ได้รับการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง
19. เด็กที่มีอายุครบตามเกณฑ์ได้เข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ
20. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ และไม่ได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือ

เทียบเท่า

21. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ และไม่ได้ศึกษาต่อ ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพต่าง ๆ

22. คนในครัวเรือนอายุ 14-50 ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้
23. ครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง
24. ครัวเรือนมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์

หมวดที่ 4 ครอบครัวสุขสบาย

25. คู่สมรสที่ภรรยาอายุ 15-44 ปี ใช้บริการคุมกำเนิด
26. ครอบครัวมีความอบอุ่น
27. ครอบครัวมีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุและมีการป้องกัน
28. ครอบครัวมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

หมวดที่ 5 รายได้มาก (ประชาชนมีการประกอบอาชีพ และมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ)

29. ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่น้อยกว่าคนละ 20,000 บาทต่อปี

หมวดที่ 6 อยากร่วมพัฒนา (ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา)

30. ครอบครัวเป็นกลุ่มสมาชิกที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล
31. คนในครัวเรือนไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย
32. ครัวเรือนได้เข้าร่วมกิจกรรมในการบำรุงรักษาสาธารณะสมบัติ

หมวดที่ 7 พาสู่คุณธรรม (ประชาชนพัฒนาจิตใจของตนเองได้ดีขึ้น)

33. ครัวเรือนปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง
34. คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา
35. คนในครัวเรือนไม่ติดบุหรี่
36. ครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณี ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น
37. คนสูงอายุและคนพิการได้รับการดูแล

หมวดที่ 8 บำรุงสิ่งแวดล้อม (ประชาชนมีจิตสำนึก และร่วมกันอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม)

38. ครัวเรือนร่วมทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
39. ครัวเรือนร่วมทำกิจกรรมป้องกันและควบคุมสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยขององค์ประกอบ และตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต (Quality of life Indicators) ซึ่งสามารถสรุปได้ดัง ตาราง 1

ตาราง 1 องค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

สมศักดิ์ บุบผาสุวรรณ	นิพนธ์ คันทเสวี	อัจฉรา นวจินดา และ ขจีจรัส ภิรมย์ธรรมศิริ	เอสแคป (ESCAP)	องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1978)	กรมพัฒนา ชุมชน
1. มาตรฐาน ความเป็นอยู่ ทางด้าน ร่างกาย	1. ด้านร่างกาย	1. น้ำ 2. อากาศ 3. การศึกษา	1. ความ ปลอดภัย ด้านเศรษฐกิจ 2. สุขภาพ 3. ชีวิต สติปัญญา	1. อาหาร 2. สุขภาพ อนามัย 3. การศึกษา	1. สุขภาพดี 2. มีบ้าน อาศัย 3. การศึกษา ถ้วนทั่ว
2. มาตรฐาน ความเป็นอยู่ ทางด้านจิตใจ	2. ด้านอารมณ์ 3. สภาพแวดล้อม ทางกายภาพ	4. ความรัก ความมั่นคง 5. ความ ปลอดภัย	4. ชีวิต การทำงาน 5. สภาพ แวดล้อม ทางกายภาพ	4. สิ่งแวดล้อม 5. ที่อยู่อาศัย และการตั้งถิ่นฐาน	4. ครอบครัว สุขสบาย 5. รายได้มาก
3. ด้านความรู้ นึกคิด คือ มือสะอาด ความเชื่อ	4. สภาพแวดล้อม ทางวัฒนธรรม 5. ด้านความคิด 6. ด้านจิตใจ	6. การมีอิสระ เสรีภาพ 7. การเลื่อน ฐานะ ทางสังคม 8. สุขภาพ และ ความเจ็บป่วย 9. เกียรติยศ ชื่อเสียง	6. ชีวิต ครอบครัว 7. ชีวิตใน ชุมชน	6. การมีงานทำ 7. ค่านิยม 8. ศาสนา 9. จริยธรรม 10. กฎหมาย 11. ด้านจิตวิทยา	6. อยากร่วม พัฒนา 7. พาสู่ คุณธรรม 8. บำรุง สิ่งแวดล้อม

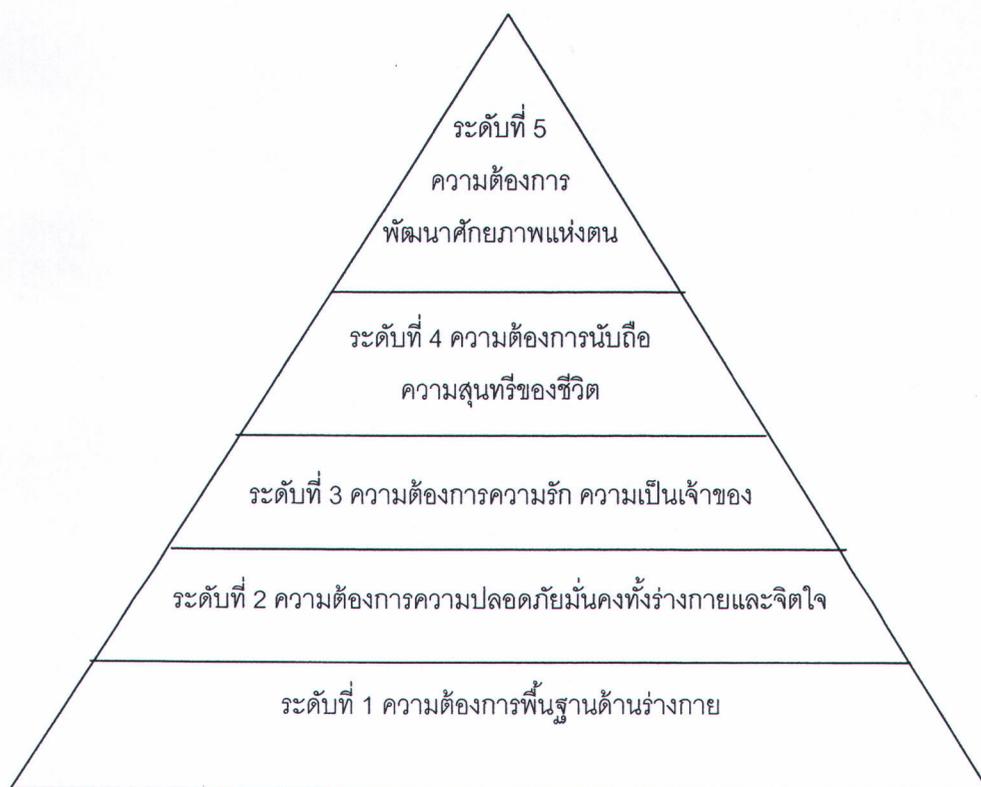
จากปัจจัยดังกล่าวขององค์ประกอบ และตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ที่นักวิชาการ และหน่วยงานต่าง ๆ ได้ศึกษาไว้หลากหลายเพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์สำหรับประเมินผลสามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบ และตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของมนุษย์ หมายถึง การได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่

จำเป็นในชีวิตตามสภาพความเป็นอยู่ของบุคคล คือ คุณภาพของร่างกาย และคุณภาพของจิตใจ ดังนั้นคุณภาพด้านร่างกาย หรือด้านกายภาพจึงสามารถวัดได้ด้วย “สุขภาพกาย” และคุณภาพด้านจิตใจก็สามารถวัดได้ด้วย สุขภาพจิตใจ ดังนั้นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต (Quality of life Indicators) สามารถวัดได้ด้วยการได้รับปัจจัยสี่พอเพียง (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค) การศึกษาทั่วถึง (ตามกฎหมายที่กำหนด) ครอบครัวเข้มแข็ง (สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข) รายได้มาก (พอเพียงกับรายจ่าย) ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาคุณภาพชีวิตของข้าราชการนายทหารชั้นประทวนใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพกาย 2) ด้านสุขภาพจิต 3) ด้านปัจจัยสี่พอเพียง 4) ด้านการศึกษาทั่วถึง 5) ด้านครอบครัวเข้มแข็ง และ 6) ด้านรายได้พอเพียง

แบบจำลองของคุณภาพชีวิต (Quality of Life's model)

สกล พรหมสิน (2546, 26) ได้รวบรวมจากการศึกษาและพบว่าองค์ประกอบคุณภาพชีวิต น่าจะประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ องค์ประกอบด้านกายภาพ ซึ่งวัดและนับได้ และองค์ประกอบด้านความรู้สึกนึกคิดหรือจิตใจของมนุษย์ซึ่งสอดคล้องกับสภาพ “ชีวิต” ของมนุษย์ ที่ประกอบไปด้วย “ร่างกาย” และ “จิตใจ” “คุณภาพชีวิต” คือ “คุณภาพของร่างกายและคุณภาพของจิตใจ” คุณภาพของร่างกายวัดได้ด้วย “สุขภาพกาย” และคุณภาพของจิตใจก็วัดได้ด้วย “สุขภาพจิตใจ” ดังนั้นคุณภาพชีวิตของบุคคลคือการที่บุคคลมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจดีซึ่งจะเกิดขึ้นได้ เมื่อบุคคลได้รับสิ่งที่ตอบสนองต่อ “ความต้องการ” ทางร่างกายและจิตใจ

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ มีแนวคิดว่าความต้องการของมนุษย์มีเป็นขั้นตอน มนุษย์จะมีแรงจูงใจให้เกิดการกระทำเพื่อตอบสนองหรือให้ได้รับสิ่งที่ต้องการระดับสูงกว่าต่อเมื่อได้รับสิ่งที่ต้องการระดับต่ำกว่าแล้ว ความต้องการนี้ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ แสดงไว้ดังภาพ 3

ภาพ 3 ความต้องการของมนุษย์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

ที่มา: อัจฉรา นวจินดา และชัจฉิวิธ ภิรมย์ธรรมศิริ (2532, 12)

ระดับที่ 1 ความต้องการพื้นฐานด้านร่างกายเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานทางร่างกายมนุษย์ เช่น ความต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และอากาศ เป็นต้น มนุษย์มีแรงจูงใจที่จะมีกิจกรรมในการดำเนินชีวิตทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยเหล่านี้ เพราะถ้ามนุษย์ขาดปัจจัยเหล่านี้ เท่ากับมนุษย์ขาดสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน อันจะทำให้มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

ระดับที่ 2 ความต้องการความปลอดภัยมั่นคงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ความต้องการระดับนี้ ส่วนใหญ่เป็นความต้องการที่เป็นนามธรรม คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ได้รับความต้องการระดับที่ 1 พอแก่ความต้องการแล้ว เช่น ถ้ามนุษย์มีอาหารบริโภคทุกวัน มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวร มีเครื่องนุ่งห่มที่เพียงพอ ฯลฯ มนุษย์จะมีความรู้สึกปลอดภัยและมั่นคงทางกาย แต่ถ้ามนุษย์ได้รับความรักใคร่ นับถือได้รับความสำเร็จในชีวิต มนุษย์จะมีความรู้สึกปลอดภัยและมั่นคงทางจิตใจ ในทางตรงกันข้าม มนุษย์จะมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยมั่นคงทางกาย ถ้าขาดแคลนสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการทางร่างกาย และรู้สึกไม่ปลอดภัยมั่นคงทางจิตใจ อย่างไรก็ตาม มนุษย์จะไม่มีแรงจูงใจให้มีการกระทำ (แม้จะมีความรู้สึกต้องการ) ที่จะให้ได้มาซึ่งความปลอดภัยและมั่นคงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ถ้าความต้องการระดับ 1 ของมนุษย์ยังไม่ได้ตอบสนอง

ตัวอย่างเช่น ถ้ามนุษย์ไม่มีเงินซื้ออาหาร บริโภค เมื่อความหิวถึงขีดสุด มนุษย์อาจมีการกระทำที่เป็นขโมย เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ร่างกายต้องการ (ระดับ 1) ทั้ง ๆ ที่รู้โทษของการเป็นขโมย หรือรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของร่างกายถ้าถูกเจ้าของจับได้ ถ้าไม่มีบ้านจะอยู่อาศัย มนุษย์อาจจะยอมสร้างเพิงอาศัยอยู่บริเวณใต้สะพานที่ไม่มีน้ำโดยไม่คำนึงถึงมลพิษที่เกิดจากการเผาไหม้หรืออันตรายอันอาจเกิดจากอุบัติเหตุของยานต่าง ๆ ที่แล่นอยู่เบื้องบน ทั้งนี้เพราะความต้องการที่อยู่อาศัยสำคัญยิ่งกว่าที่จะคำนึงถึงความปลอดภัยมั่นคงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

ระดับที่ 3 ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เช่นเดียวกัน ที่จะต้องความรักความเป็นเจ้าของในสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น ผู้คน สิ่งของ หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ความสวยงามของทิวทัศน์ ความไพเราะของดนตรี และมนุษย์จะมีแรงจูงใจให้เกิดการกระทำที่จะให้ได้มาซึ่งความรักและความเป็นเจ้าของในสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ต่อเมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการระดับที่ 1 และระดับที่ 2 แล้ว ตราบใดที่มนุษย์ยังขาดสิ่งที่ต้องการทางด้านร่างกาย เช่น ขาดแคลนอาหาร ขาดแคลนที่อยู่อาศัย ขาดแคลนเครื่องนุ่งห่ม ขาดความรู้สึกรปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต ตราบนั้นมนุษย์จะมีแรงจูงใจที่จะคิดรักหรืออยากเป็นเจ้าของสิ่งใด หรือไม่มีความพยายามใด ๆ ที่จะให้ได้มาซึ่งความรักและความเป็นเจ้าของทั้งโดยตนเองและเพื่อตนเอง

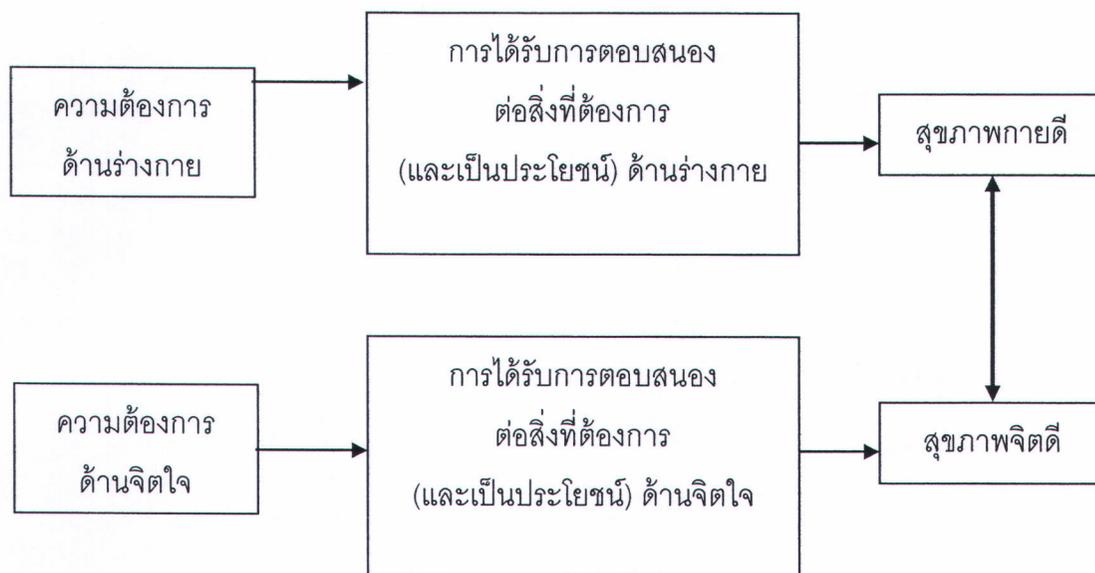
ระดับที่ 4 ความต้องการความยกย่องนับถือและความสุนทรีย์ในชีวิต ความต้องการระดับนี้เป็นความต้องการที่เป็นนามธรรมที่มนุษย์มีแรงจูงใจจะพยายามทำให้เกิดขึ้น เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการระดับที่ 1 ระดับที่ 2 และระดับที่ 3 มาแล้ว นั่นคือความต้องการดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมนุษย์มีปัจจัยขั้นพื้นฐานเพียงพอ มีความรู้สึกปลอดภัยมั่นคงในชีวิต มีเพื่อนหรือผู้คนที่รักใคร่ชอบพอ เมื่อมีปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อันแล้ว มนุษย์จะต้องการให้มีคนมายกย่องนับถือ ต้องการการมีชีวิตแวดล้อมที่สวยงาม หรรษา รื่นรมย์ ประดับประดาไปด้วยเครื่องอำนวยความสะดวกและสิ่งประกอบเกียรตินิยมมากขึ้น ซึ่งความต้องการดังกล่าวและความพยายามที่จะกระทำให้เกิดขึ้นจะไม่มี ถ้าปัจจัยขั้นพื้นฐาน ระดับที่ 1 ระดับที่ 2 และระดับที่ 3 ยังไม่บังเกิดขึ้น

ระดับที่ 5 ความต้องการพัฒนาศักยภาพแห่งตน ความต้องการขั้นนี้คือการได้แสดงออกให้เป็นที่ประจักษ์ถึงความสามารถแห่งตนของมนุษย์ เป็นความต้องการที่จะนำชีวิตไปถึงเป้าหมายที่ดี ประสบความสำเร็จในการได้รับสิ่งที่ต้องการทั้ง 4 ระดับมาแล้ว เช่น ได้รับสิ่งที่ต้องการทุกระดับ ตั้งแต่ปัจจัยขั้นพื้นฐาน ความปลอดภัยมั่นคง ความเป็นที่รัก และการได้ครอบครองสิ่งที่เป็นที่รัก การได้รับความยกย่องนับถือ และการมีชีวิตที่สุขสบาย เมื่อไม่ต้องดิ้นรนให้พ้นจากความยากลำบาก

ใด ๆ แล้ว มนุษย์จะมีแรงจูงใจและพยายามที่จะแสดงออกให้เป็นที่ประจักษ์ถึงความสามารถของตน ซึ่งความต้องการดังกล่าวนี้จะมี อำนาจ ชื่อเสียง เกียรติยศแฝงอยู่ในความต้องการหรือแรงจูงใจดังกล่าวนี้ด้วย

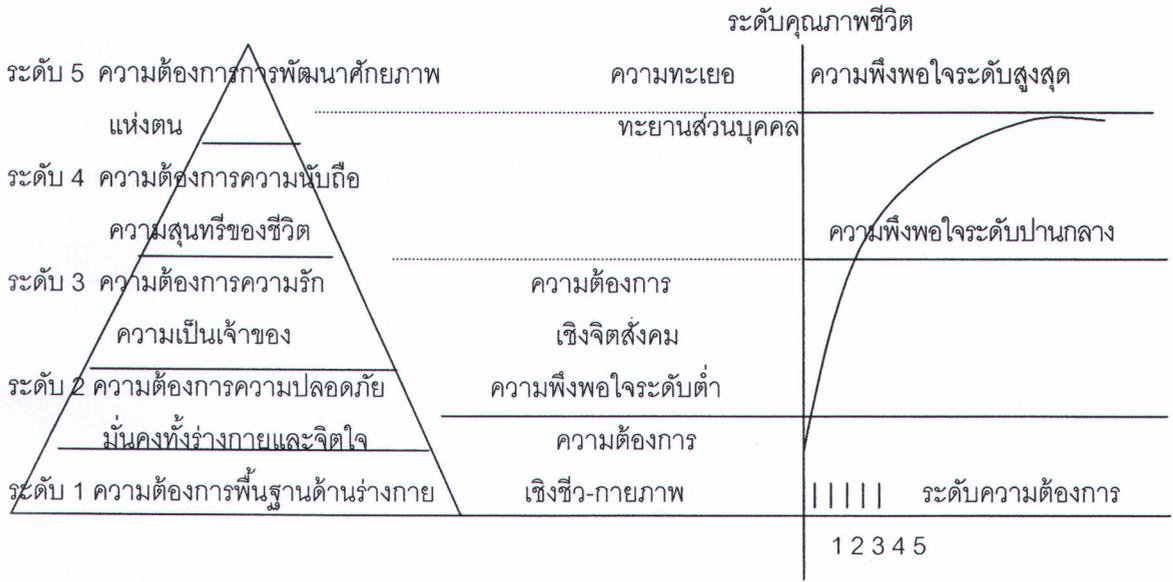
ความต้องการทั้ง 5 ระดับนี้ ไม่จำเป็นต้องคงอยู่ในสภาวะเดิมเสมอไป บุคคลอาจจะมีความต้องการทั้ง 5 ระดับ หมุนเวียนกันไปมาอยู่ตลอดเวลา ตามความต้องการด้านต่าง ๆ ของชีวิต นั่นหมายความว่าผู้ที่บรรลุความต้องการสูงสุดในชีวิตมาแล้ว ก็สามารถที่จะมีความต้องการระดับต่ำในเรื่องอื่น ๆ ได้อีกและตลอดเวลา เพียงแต่ว่าในขณะที่ความต้องการระดับต่ำมีอิทธิพลอยู่นั้น บุคคลจะไม่มีแรงจูงใจให้เกิดการกระทำใด ๆ ที่จะตอบสนองความต้องการระดับสูงกว่าได้ เช่น นิสิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาใหม่ ๆ จะรู้สึกว่าคุณบรรลุความต้องการระดับ 5 คือ การบรรลุศักยภาพแห่งตนแล้ว แต่เมื่อเวลาผ่านไปบัณฑิตผู้นั้นยังไม่สามารถหางานทำได้ ความรู้สึกปลอดภัยมั่นคงทางจิตใจ ซึ่งเป็นความต้องการระดับ 2 อาจไม่บังเกิดขึ้น และความต้องการระดับ 3 ระดับ 4 และระดับ 5 ก็ อาจยังไม่บังเกิดขึ้น ดังนี้ เป็นต้น

ความต้องการของมนุษย์ดังกล่าวมาข้างต้น อาจแยกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ความต้องการด้านร่างกายและความต้องการด้านจิตใจ การได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่ร่างกายต้องการจะช่วยให้มนุษย์เป็นผู้ที่มีสุขภาพกายดี และการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่จิตใจต้องการจะช่วยให้มนุษย์เป็นผู้มีสุขภาพจิตดี ดังภาพ 4

ภาพ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการกับสุขภาพกายและสุขภาพจิต
ที่มา: อัจฉรา นวจินดา และชัจจิรัส ภิรมย์ธรรมศิริ (2532, 14)

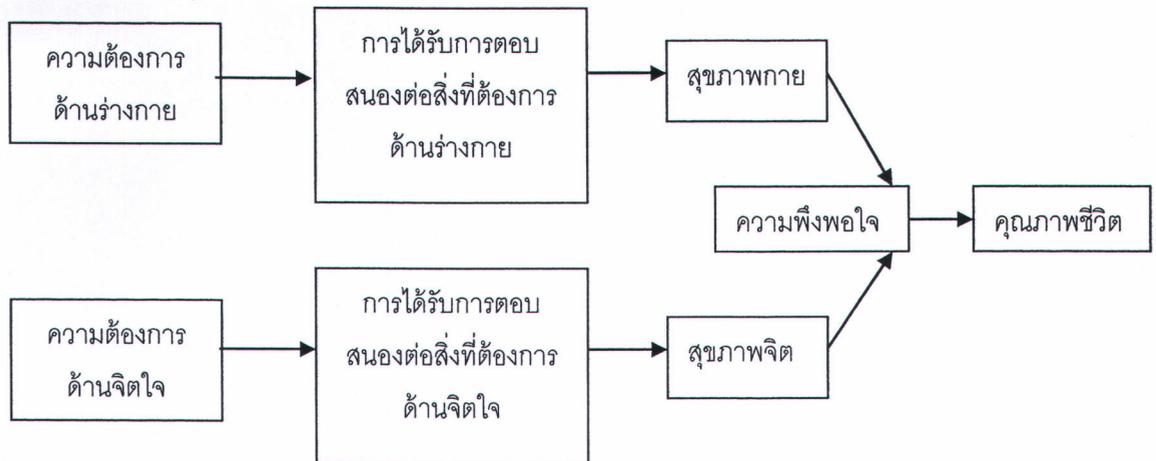
ความต้องการด้านร่างกายและจิตใจทั้ง 5 ระดับ เป็นความต้องการที่มีผลต่อสุขภาพ ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตดังกล่าวมาข้างต้น หากบุคคลมีสุขภาพที่ดี บุคคลจะมีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตและความรู้สึกพึงพอใจนั้นจะเป็นสื่อให้บุคคลประเมินความมีคุณภาพชีวิตของตนเองได้ ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความต้องการ ระดับความพึงพอใจ และคุณภาพชีวิตของบุคคล สามารถแสดงได้ดังภาพ 5

ภาพ 5 ความสัมพันธ์ระหว่าง Maslow's Hierarchy Needs และ Sharma's hierarchy Human Needs and Quality of Life

ที่มา: อัจฉรา นวจินดา และชัชวีร์ส ภิมย์ธรรมศิริ (2532, 15)

โดยสรุปแล้ว ธรรมชาติจะก่อให้เกิดความต้องการด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ธรรมชาติจะกระตุ้นให้บุคคลมีแรงจูงใจที่จะกระทำกิจกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ร่างกายต้องการอย่างเพียงพอ จะช่วยเสริมสร้างให้บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี และถ้าบุคคลได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่จิตใจต้องการอย่างเพียงพอ ก็จะช่วยทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี และเมื่อบุคคลมีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ความพึงพอใจในชีวิตจะบังเกิดขึ้น ความพึงพอใจดังกล่าวนี้จะเป็นสื่อให้บุคคลรู้สึกว่าคุณภาพชีวิต ดังภาพ 6

ภาพ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการสุขภาพ และคุณภาพชีวิต

ที่มา: อัจฉรา นวจินดา และชัชวีร์ส ภิรมย์ธรรมศิริ (2532, 16)

จากเอกสารดังกล่าวมาข้างต้น จะพบว่าความหมายของคุณภาพชีวิต จำแนกออกได้เป็น 2 แนวทาง คือ แนวทางแรกเป็นแนวคิดด้านความรู้สึกและจิตใจ ซึ่งเป็นความรู้สึกของบุคคลที่จะอธิบายว่า เมื่อตนรู้สึกว่ามีคุณภาพชีวิตนั้นตนรู้สึกอย่างไร อะไรเป็นเครื่องบ่งชี้หรือเป็นเหตุผลให้รู้สึกถึง ความมี คุณภาพชีวิต แนวทางที่สองคือแนวคิดเชิงสภาวะร่างกายและสภาพแวดล้อมเป็นแนวคิดที่บุคคลอื่นจะให้ภาพว่าบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่สังคมยอมรับนั้นมีลักษณะอย่างไร จากเอกสารที่อ้างมาข้างต้นสรุปแนวคิดด้านความรู้สึกนึกคิด และจิตใจได้ว่า คุณภาพชีวิตของบุคคลคือความพึงพอใจต่อการบรรลุความต้องการของตน ตามความหมายดังกล่าวนี้ ถ้าบุคคลมีความพึงพอใจต่อสภาพการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจในระดับสูง บุคคลนั้นก็ จะรู้สึกว่ามีคุณภาพชีวิตในระดับสูง แต่ถ้าบุคคลมีความพึงพอใจต่อการได้รับสิ่งที่สนองต่อความต้องการด้านร่างกายและจิตใจในระดับต่ำ บุคคลผู้นั้นก็จะรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตในระดับต่ำไปด้วย สิ่งที่บุคคลต้องการทั้งในด้านร่างกายและจิตใจจะเป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ซึ่งในระดับพื้นฐานอาจจะต้องการเหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันไปเรื่อย ๆ ตามระดับของความต้องการที่สูงขึ้น ตามแนวคิดของ Maslow ดังนั้นจึงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวหรือมาตรฐานที่จะใช้ประเมินความรู้สึกพึงพอใจจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการของบุคคลที่มีสภาวะหรือภูมิหลังแตกต่างกันโดยความหมายนี้ ชาวชนบทที่พึงพอใจในสภาพชีวิตของตนที่มีปัจจัยต่าง ๆ พอดำรงชีวิตอยู่ได้ ก็อาจรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตสูงกว่านักธุรกิจที่มีปัจจัยแวดล้อมสำหรับความสุขสำหรับการดำรงชีวิต แต่ไม่เคยมีความพึงพอใจในปัจจัยเหล่านั้น เนื่องจากไม่ได้รับการสำเร็จในด้านธุรกิจเท่าเทียมคนอื่น การพัฒนาคุณภาพชีวิต

ตามแนวคิดแรกจึงเป็นพัฒนาความรู้สึกนึกคิดของบุคคลให้มีความรู้สึกพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีตามสภาพตน และเนื่องจากความรู้สึกพึงพอใจนี้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตามปัจจัย สภาพแวดล้อม และระดับความต้องการของบุคคลที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังนั้นคุณภาพชีวิตของบุคคลตามความหมายแนวทางแรกนี้จึงเป็นสภาวะที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาไม่มั่นคงถาวร

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี จากตาราง 1 (หน้า 30) พบว่าองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของ สมศักดิ์ บุษบาสุวรรณ อัจฉรา นวจินดา และชัชวีร์สิริ ภิรมย์ธรรมศิริ และกรมพัฒนาชุมชน เอสแคป (ESCAP) และ UNESCO ได้เน้นเรื่ององค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การที่บุคคลได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่จำเป็นพื้นฐานในชีวิต ตามสภาพความเป็นอยู่ของบุคคลที่มีความเหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐาน ซึ่งมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญและเหมาะสม ได้แก่ สุขภาพกาย สุขภาพจิต ปัจจัยสี่ การศึกษาคครอบคลุม รายได้ ซึ่งสามารถทำให้บุคคลดำรงอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม และผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นกรอบในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ซึ่งจะเป็นการศึกษาถึงคุณภาพชีวิตของนายทหารชั้นประทวนกรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ ว่ามีความสัมพันธ์กับสภาวะเศรษฐกิจพอเพียงกันอย่างไร

ประวัติกรมทหารขนส่งรักษาพระองค์

กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ ได้ถือกำเนิดมาในกองทัพไทยเป็นครั้งแรกในนาม “กรมพาหนะ” เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก 124 แล้วแปรสภาพตามลำดับตามความต้องการของกองทัพและการจัดหน่วยในสมัยนั้น ในปีรัตนโกสินทร์ศก 127 กองพาหนะที่ 1, 2, 3 รวมกันเป็น “กรมพาหนะรักษาพระองค์” ขึ้นกับกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ มณฑลกรุงเทพฯ ตามคำสั่งกรมยุทธนาธิการ ที่ 6/76 ลงวันที่ 2 เมษายน รัตนโกสินทร์ศก 127 ในปีพุทธศักราช 2460 ได้ส่งหน่วยทหารอาสาสมัคร “กองทหารบกถยนต์” โดยมีร้อยเอกหลวงราชฤทธิณรงค์ (ต่อยศ หัสดีเสวี) เป็นผู้บังคับบัญชาไปร่วมรบกับฝ่ายสัมพันธมิตร ทำการรบครั้งนี้ได้ปฏิบัติภารกิจด้วยความองอาจกล้าหาญสร้างวีรกรรมดีเด่นให้ปรากฏแก่สายตาชาวโลก รัฐบาลฝรั่งเศสได้มอบเหรียญกล้าหาญ “ครัวเดอแกร์” ประดับธงชัยเฉลิมพลของกองทหารบกถยนต์ เพื่อเป็นเกียรติยศและส่งเสริมเกียรติภูมิแก่กองทัพไทย ด้วย เมื่อกองทหารบกถยนต์เดินทางกลับถึงประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันมีศักดิ์ “รามธิบดี” ประดับธงชัยเฉลิมพลของทหารบกถยนต์ เพื่อเป็นเกียรติแก่บรรดาทหารในสังกัดกองทหารบกถยนต์ ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6

การปฏิบัติราชการสงครามสำคัญ

พ.ศ. 2460	ร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่ 1
พ.ศ. 2483	ร่วมรบในสงครามอินโดจีน
พ.ศ. 2484 – 2488	ร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่ (มหาเอเชียบูรพา)
พ.ศ. 2508 – 2512	ร่วมปราบ ผกค. จัด 1 มว.รบ.รบ.สมทบ ทภ. 2 สน.(สกนนคร)
พ.ศ. 2514	ร่วมยุทธการผาลาด จัด 1 ร้อย.รบ.รบ.สมทบ บชร. 3 (เชียงคำ)
พ.ศ. 2515	ร่วมยุทธการภูขวาง จัด 1 ร้อย.รบ.รบ.สมทบ บชร. 3 (หล่มสัก)
พ.ศ. 2516	ร่วมยุทธการสามชัย จัด 1 ร้อย.รบ.รบ.สมทบ บชร. 3 (หล่มสัก)
พ.ศ. 2517	ร่วมปราบ ผกค. จัด 1 ร้อย.รบ.รบ.สมทบ บชร. 3 (อ.จุน, เชียงคำ)
พ.ศ. 2522 – 2531	ร่วมแผนป้องกันประเทศยอดฟ้า จัด 1 ร้อย.รบ.รบ. สนับสนุน ทภ.1
พ.ศ. 2539	ร่วมสวนสนามแสดงแสนยานุภาพกองทัพไทย ในวโรกาสที่จอมทัพไทยทรงครองสิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี โดยกรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ จัดกำลังพลและยุทโธปกรณ์ เป็นกรมสวนสนามที่ 6 ในจำนวนทั้งหมด 9 กรม ประกอบด้วย นายทหาร 12 นาย นายสิบ 68 นาย พลทหาร 20 นาย และยานพาหนะ 22 คัน
พ.ศ. 2539	ได้กระทำพิธีปล่อยเรือลำเสียงขนาด 90 ฟุต ลำแรกลงน้ำ โดยพลตรี (หญิง) คุณหญิง พวงเพ็ญ ผลาสินธุ์ กับ มี ผู้บัญชาการทหารบก พลเอก ประมณฑ์ ผลาสินธุ์ เป็นประธาน ณ อุติดีเรือ บริษัทมาร์ชัน จว.สมุทรปราการ
พ.ศ. 2545	ร่วมทำการฝึกซ้อม – ทดสอบแผนป้องกันประเทศ และปฏิบัติการในพื้นที่ส่วนหลัง ประจำปี 45 ห้วง 24 เม.ย. – 4 มิ.ย. 45 ในพื้นที่ จว.เชียงราย จว.เชียงใหม่ และ จว.ตาก โดยจัด 1 กองพัน (ผสม) ขึ้นสมทบ ทภ.3

ภารกิจ

- จัด รยบ.กึ่งฟ่วง สนับสนุนการเคลื่อนย้าย สป.อาวุธยุทโธปกรณ์และยานพาหนะของหน่วยต่าง ๆ ของ ทบ.ที่มีขนาดหนักและเกินอัตราปกติ
- จัดเรือยนต์บรรทุกในการเคลื่อนย้ายกำลังพล และ สป.โดยทางน้ำและการลำเสียงในนแม่น้ำ ลำคลอง

- การฝึกตามวงรอบประจำปีของกองทัพบก ประกอบด้วย การฝึกครุฑทหารใหม่ การฝึกทหารใหม่ การฝึกเป็นหน่วยระดับ หมู่ ตอน หมวด กองร้อย และการฝึกยิงปืนประจำปี

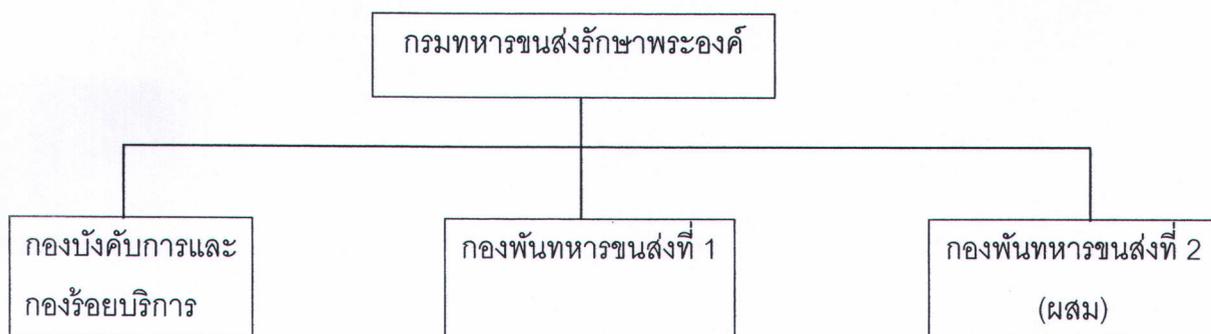
ขีดความสามารถ

- บัณฑิตบัญชาและกำกับดูแลกองพันทหารขนส่งรถยนต์บรรทุกขนาดต่าง ๆ
- ดำเนินกิจการสถานีขนส่ง รยบ. และ/หรือ ระบบการถ่ายถอดรถพ่วง เมื่อต้องการและได้รับกำลังพลและเครื่องมือประจำหน่วยเพิ่มเติม
- รับข้อเสนอความต้องการขนส่ง สป. เป็นก้อน และแบ่งมอบงานให้กับหน่วยรอง
- วางแผนการจราจรรอบถนนและประสานแบบการจราจรของหน่วย ให้สอดคล้องกับโครงการเคลื่อนย้ายของส่วนใหญ่
- ช่วยเหลือหน่วยรองในการปฏิบัติทางธุรการ การส่งกำลัง การซ่อมบำรุง การติดต่อสื่อสารและการฝึก

ภารกิจพิเศษ

- ปฏิบัติหน้าที่ของทหารรักษาพระองค์ ในการถวายความปลอดภัยและถวายพระเกียรติแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถและพระบรมศานุวงศ์
- การสวนสนามในพิธีกระทำสัตย์ปฏิญาณตนต่อธงชัยเฉลิมพล ในวันกองทัพไทย เดือนมกราคมของทุกปี รับผิดชอบในการจัดกำลังพลสวนสนามจำนวน 1 กองพัน

โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของกรมทหารขนส่งรักษาพระองค์

ภาพ 7 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของกรมทหารขนส่งรักษาพระองค์
ที่มา: ฝ่ายกำลังพล กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์

ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยกรมทหารขนส่งรักษาพระองค์

สถานที่ตั้งหน่วย กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ เลขที่ 364 หมู่ที่ 3 แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร การจัดหน่วย ได้แก่ ส่วนบังคับบัญชา ส่วนปฏิบัติการ สถานภาพกำลังพล

1. กองบังคับการและกองร้อยและบริการ
 - นายทหาร จำนวน 9 นาย
 - นายทหารชั้นประทวน จำนวน 21 นาย
 - พลทหาร จำนวน 39 นาย
2. กองพันทหารขนส่งที่ 1 กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์
 - นายทหาร จำนวน 22 นาย
 - นายทหารชั้นประทวน จำนวน 170 นาย
 - พลทหาร จำนวน 93 นาย
3. กองพันทหารขนส่งที่ 2 (ผสม) กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์
 - นายทหาร จำนวน 18 นาย
 - นายทหารชั้นประทวน จำนวน 227 นาย
 - พลทหาร จำนวน 230 นาย

กิจกรรมด้านสวัสดิการของหน่วยกรมทหารขนส่งรักษาพระองค์

1. ด้านเศรษฐกิจ

1.1 ร้านค้าสวัสดิการ เนื่องจากในปัจจุบันภาวะการครองชีพของกำลังพลและครอบครัวสูงขึ้น ผบ.หน่วย จึงกำหนดให้มีโครงการร้านค้าสวัสดิการ เพื่อเป็นสวัสดิการของกำลังพลและครอบครัว และเป็นการช่วยเหลือกำลังพลและครอบครัวให้ประหยัดค่าใช้จ่ายลงซึ่งเมื่อเทียบกับท้องตลาดแล้วจะถูกกว่าเฉลี่ยประมาณ 2-5% และหน่วยได้คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความซื่อสัตย์และความสามารถและมีความเสียสละต่อส่วนรวมเข้าเป็นเจ้าหน้าที่โครงการ ซึ่งสถานที่ตั้งอยู่ภายในหน่วยและมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของกำลังพลและครอบครัวทำให้ได้ผลสมความมุ่งหมายของทางราชการ

1.2 สหกรณ์ออมทรัพย์ กำลังพลทั้งหมดเป็นสมาชิกโดยเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์กับหน่วยใหญ่ คือ กรมการขนส่งทหารบก ทุนเรือนหุ้น ๆ ละ 10 บาท และให้กำลังพลมีสิทธิกู้ยืมเงินได้โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 6 และแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทสามัญ (วงเงินกู้ไม่เกิน 150,000 บาท) และประเภทฉุกเฉิน (วงเงินกู้ไม่เกิน 5,000 บาท)

1.3 โครงการสัตว์เลี้ยง จัดให้กำลังทำการเลี้ยงปลาในบริเวณภายในหน่วยของตน เพื่อให้กำลังพลและครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการเลี้ยงปลา และเมื่อได้ผลผลิตมากก็นำมาจำหน่ายในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด เพื่อสร้างรายได้ให้กับกำลังพลและครอบครัว

1.4 โครงการปลูกพืชผักสวนครัว หน่วยมีนโยบายให้กำลังพลมีพื้นที่ในการปลูกพืชผักสวนครัวในบริเวณพื้นที่ที่พักอาศัยสำหรับบริโภค หากใครมีขีดความสามารถก็สามารถนำมาจำหน่ายได้

2. ด้านที่อยู่อาศัย

2.1 อัตราราคาบ้านพักอาศัยของหน่วย นายทหาร จำนวน 2 หลัง นายสิบ จำนวน 7 หลัง (ตึก 4 ชั้น)

2.2 มีการปรับปรุงที่พักอาศัยให้มีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย ฟื้นฟูให้น่าอยู่ตลอดเวลา

3. ด้านสุขภาพและการกีฬา

3.1 การแข่งขันกีฬาในหน่วย หน่วยจัดให้มีการแข่งขันกีฬาภายใน เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรักความสามัคคีให้กับกำลังพลทุกปี

3.2 การจัดตั้งสนามกีฬา หน่วยได้จัดตั้งสนามกีฬาภายในหน่วยโดยแบ่งเป็นประเภทดังนี้

- ฟุตบอล จำนวน 1 สนาม
- วอลเลย์บอล จำนวน 4 สนาม
- ตะกร้อ จำนวน 10 สนาม
- เปตอง จำนวน 10 สนาม
- บาสเก็ตบอล จำนวน 3 สนาม

3.3 โครงการสวนสุขภาพ เพื่อให้กำลังพลและครอบครัวได้มีสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรงและสมบูรณ์ หน่วยจึงได้ริเริ่มโครงการฯ เพื่อให้กำลังพลและครอบครัวได้ใช้เวลาว่างในการออกกำลังกายและยังเป็นการพบปะพูดคุยระหว่างเพื่อนบ้าน

3.4 การฝึกสอนกีฬาให้แก่เยาวชนภายในหน่วย หน่วยได้มีโครงการกีฬาเพื่อเยาวชน โดยได้จัดเจ้าหน้าที่ กำลังพลทำการฝึกอบรม และสอนด้านกีฬาให้กับเยาวชนบุตรหลานของข้าราชการภายในหน่วยให้หันมาออกกำลังกาย เพื่อความแข็งแรงและยังเป็นการป้องกันปัญหา ยาเสพติดอีกประการหนึ่ง โดยหน่วยได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์การกีฬา จำนวนหนึ่ง

3.5 การทำสอบสมรรถภาพทางร่างกาย กำลังพลทหาร และนายสิบทุกนายจะต้องทำการทำสอบสมรรถภาพทางร่างกายปีละ 2 ครั้ง ตามที่ ทบ. กำหนด

3.6 การตรวจร่างกายประจำปี กำลังพลนายทหาร และนายสิบทุกนายจะต้องทำการตรวจร่างกายประจำปี

4. ด้านบริการ

4.1 จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ (แก้อัสนวดแบบไฟฟ้า) ให้บริการกำลังพลและครอบครัว อีกทั้งบุคคลภายนอกในอัตราค่าบริการ สำหรับกำลังพลและครอบครัวไม่คิดค่าบริการ บุคคลภายนอก 30 บาทต่อครั้ง

4.2 จัดลานกีฬาสำหรับการออกกำลังกายแอโรบิคให้กับกำลังพลและครอบครัว โดยเชิญครูสอนการออกกำลังกายภายนอกมาดำเนินการออกกำลังกาย

4.3 โครงการทุนการศึกษา หน่วยได้จัดทำโครงการมอบทุนการศึกษาแก่บุตรข้าราชการ ภายในหน่วยในวันเด็กของทุกปี โดยได้รับทุนการศึกษาจาก กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ ทุนจากกรมทหารขนส่งทหารบก และทุนจากกองทัพบก

4.4 การบริการตัดผม หน่วยได้จัดให้มีห้องบริการตัดผมชายในราคาถูก โดยคิดค่าบริการดังนี้

- นายทหาร จำนวน 30 บาท / ครั้ง
- นายสิบ จำนวน 20 บาท / ครั้ง
- พลทหาร จำนวน 10 บาท / ครั้ง

4.5 การจักรถรับ-ส่งกำลังพลและครอบครัว หน่วยได้จักรถรับ-ส่ง ให้กับบุตรข้าราชการภายในหน่วยในการเดินทางไป – กลับ ในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ โรงเรียนสารวิทยา โรงเรียนดอนเมืองจาตุรจินดา โรงเรียนฤทธิยะวิทยาลัย และโรงเรียนช่างกล ทบอ.ชส.ทบ.

4.6 โครงการเคเบิลทีวี เนื่องด้วยในปัจจุบันข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่กำลังพลและครอบครัวที่สามารถติดตามได้ก็คือ โทรทัศน์ ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมในด้านความรู้ให้กับกำลังพลและครอบครัว โครงการเคเบิลทีวีเพื่อสวัสดิการจึงจัดตั้งขึ้นมา เพื่อวัตถุประสงค์ ดังกล่าวและยังเพื่อความบันเทิงต่าง ๆ อีกมากมาย โดยสมาชิกจะเสียค่าใช้จ่าย 100 บาทต่อเดือน และหน่วยได้จัดเจ้าหน้าที่สื่อสารในการควบคุมดูแลอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนประสานกับบริษัทผู้ติดตั้งโครงการฯ เพื่อการปรนนิบัติบำรุงให้สามารถใช้งานได้ยาวนาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่ามีงานวิจัยที่สอดคล้อง และเกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

สกล พรหมสิน (2546, 98 - 99) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลหงษ์เจริญ อำเภอกำแพง จังหวัดชุมพร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 50.8 มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 64.6 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน คือ ปัจจัยสี่พอเพียง การศึกษาถ้วนทั่ว ครอบครัวเข้มแข็ง และรายได้พอเพียง กับคะแนนคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลหงษ์เจริญ อำเภอกำแพง จังหวัดชุมพร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยด้านครอบครัวเข้มแข็ง สามารถอธิบายระดับคุณภาพชีวิตได้ดีกว่าปัจจัยด้านรายได้พอเพียง การศึกษาถ้วนทั่ว และปัจจัยสี่เพียงพอโดยปัจจัยทั้ง 4 ด้าน สามารถอธิบายหรือพยากรณ์คุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลหงษ์เจริญ อำเภอกำแพง จังหวัดชุมพร ช่วงเดือนตุลาคม – ธันวาคม ได้ร้อยละ 46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สัททยา พลภัทที (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) พอประมาณ ได้แก่ พอประมาณกับศักยภาพของตน พอประมาณกับสภาพแวดล้อม และไม่โลภเกินไปจนเบียดเบียนผู้อื่น 2) มีเหตุผล

ได้แก่ การไม่ประมาทรู้ถึงสาเหตุ พิจารณาค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ 3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้แก่ ฟังตนเองได้ทางเศรษฐกิจ ฟังตนเองได้ทางสังคม คำนึงถึงผลระยะยาวมากกว่าระยะสั้น รู้เท่าทันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 3 ประการจะเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักของการพัฒนาคน กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่ดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแบ่งได้ 4 ด้าน คือ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านสังคม กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านจิตใจ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องมีการดำเนินไปพร้อมกันอย่างสมดุล จึงจะสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาคนไปสู่คุณลักษณะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนโดยตรง และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบที่ช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง แนวทางการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ การพัฒนาความรู้และคุณธรรมในตัวบุคคลผ่านการศึกษทั้งในระบบและนอกระบบ และการพัฒนาชุมชนให้มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 ด้านอย่างสมดุล เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

สนธยา ทรัพย์สกุล (2549, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง คุณภาพชีวิตของนายทหารชั้นประทวน : ศึกษากรณีนายทหารชั้นประทวนในกองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของนายทหารชั้นประทวนในกองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 12 รักษาพระองค์ อยู่ในเกณฑ์สูงโดยมีคุณภาพชีวิตด้านสภาพการทำงานสูงสุด รองลงมา คือ ด้านสุขภาพอนามัย ส่วนคุณภาพชีวิตด้านรับบริการขั้นพื้นฐานต่ำสุด ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของนายทหารชั้นประทวน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ส่วนปัจจัยที่เหลือ คือ ระดับชั้นยศ อายุราชการ สถานภาพจำนวนบุคคลที่พึ่งพาในครอบครัว และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 โดยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา คือ ควรเพิ่มเติมนโยบายทางการพัฒนาซ่อมแซมที่พักอาศัย ให้มีการรณรงค์กำลังพลออกกำลังกายสม่ำเสมอให้ความสำคัญกับสวัสดิการ ปลูกพืชผักปลอดสารพิษ รับประทานอาหารครบ 5 หมู่ เวรยามรักษาการณ์ตรวจตราและระมัดระวังบริเวณที่พักอาศัยให้ดี จัดแหล่งมั่วสุม อบรมมุขสิ่งผิดกฎหมายให้กำลังพลภายในหน่วยมีความรักความสามัคคี เป็นต้น

จุมพฏ สุขเกื้อ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “คุณภาพชีวิตของเกษตรกรภายใต้สภาวะเศรษฐกิจพอเพียงและการสนับสนุนทางสังคมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาพื้นที่ประสบภัยธรณีพิบัติสึนามิ ตำบลกำพวน กิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง” พบว่า ชาวประมงและผู้ปลูกพืชมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง แต่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ปลูกพืชมีคุณภาพชีวิตสูงกว่าชาวประมงส่วนองค์ประกอบคุณภาพชีวิต พบว่า สุขภาพกายของชาวประมงและผู้ปลูกพืชอยู่ในระดับปานกลางและระดับสูงตามลำดับ สุขภาพจิตและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวประมงและผู้ปลูกพืชอยู่ในระดับสูงทั้ง 2 กลุ่ม และความพึงพอใจจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจของชาวประมงและผู้ปลูกพืชอยู่ในระดับปานกลางและระดับสูงตามลำดับ ผลการศึกษายังพบว่า ชาวประมงและผู้ปลูกพืชมีสภาวะเศรษฐกิจพอเพียงและการสนับสนุนทางสังคมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูง ซึ่งปัจจัยการสนับสนุนทางสังคมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับผลการวิเคราะห์จำแนกพบพบว่า อาชีพและการสนับสนุนทางสังคมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 11.9 ($R^2 = .119$)

ภาวัต วรธสุภัทธ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตตำรวจจราจรชั้นประทวนในเขตกองบังคับการตำรวจนครบาล 5 พบว่า คุณภาพชีวิตทั่วไปของตำรวจจราจรชั้นประทวนในเขตกองบังคับการตำรวจนครบาลอยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยทั้งปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตทั่วไปและคุณภาพชีวิตการทำงานของตำรวจจราจรชั้นประทวนซึ่งปัญหาในด้านคุณภาพชีวิตทั่วไปของตำรวจจราจรชั้นประทวน เกิดจากรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของครอบครัว และสวัสดิการในเรื่องค่าเล่าเรียนบุตร ที่พักอาศัย ยังไม่เพียงพอต่อจำนวนตำรวจ

จากการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้นำทฤษฎีของมาสโลว์ และวรรณกรรมแนวคิดของสกล พรหมสิน และจุมพฏ สุขเกื้อ กรมพัฒนาชุมชนมาเป็นกรอบในการศึกษาคุณภาพชีวิตนายทหารชั้นประทวนกรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ คือ ระดับสภาวะเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่
 - 1.1 ความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตัวชี้วัดที่นำมาศึกษา
 - ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 - ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้กับคนทุกคน

- ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้กับสถานะที่เศรษฐกิจตกต่ำได้เท่านั้น
- ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันของชุมชน
- ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ทำให้ท่านใช้จ่ายอย่างรอบคอบขึ้น
- ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- การซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้ในครอบครัวเพื่อความประหยัดถือเป็นการลด

ค่าใช้จ่ายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- ผู้ที่มีความขยัน อดทน ใฝ่หาความรู้มา พัฒนาการดำรงชีพ ถือเป็นการทำตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- การพึ่งตนเองให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ถือเป็นการทำตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- การใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การไม่เบียดเบียนผู้อื่นและทำให้ผู้อื่นไม่เดือดร้อน

1.2 ทศนคติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตัวชีวิตที่นำมาศึกษา

- หลักเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ท่านสามารถปรับพฤติกรรมในความต้องการให้สอดคล้องกับฐานะของตัวเอง

- ท่านมีความสนใจรายละเอียดของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากยิ่งขึ้น
- ท่านคิดว่าการดำเนินชีวิตแบบ เศรษฐกิจพอเพียงคือการไม่ยุ่งเกี่ยวกับการพนัน
- ความร่วมมือร่วมใจกันจะทำให้เกิดความสำเร็จเป็นหนทางเศรษฐกิจพอเพียง

- แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ท่านเห็นคุณค่าทรัพยากรมากยิ่งขึ้น
- แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับหลักคำสอนของศาสนาท่าน

- ท่านอาจหาที่ดินว่างเปล่าเพียงเล็กน้อยเพื่อทำการปลูกพืชผักเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว

- การช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่ท่านเพียงคนเดียวไม่สามารถทำได้ซึ่งถือเป็นแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

- ความประหยัดใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือยจะทำให้ท่านมีภูมิคุ้มกันทางการเงิน

- หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับหลักศาสนาของท่าน

1.3 การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตัวชี้วัดที่นำมาศึกษา

- เมื่อท่านเลือกซื้อสิ่งของหรือทรัพย์สินใด ๆ ท่านจะคำนึงถึงความจำเป็นและเหมาะสมกับรายได้
- ท่านแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นเงินออมของท่าน
- ท่านปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อบริโภคภายในครอบครัวในพื้นที่ที่หน่วยงานของท่านจัดไว้ให้
- ในหน่วยงานของท่านมีการจัดตั้งสหกรณ์และบริการร้านค้าเพื่อเป็นการรวมกลุ่มกันของกำลังพล
- มีกิจกรรมบางอย่างที่ท่านหันกลับมาทำเองแทนการว่าจ้าง เช่น การซักผ้า
- ท่านสนใจข้อมูลข่าวสารเสมอ ๆ เพื่อให้ทันกับการดำรงชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับตัวท่านเอง
- ท่านให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในหน่วยงานของท่านเพิ่มมากขึ้น
- ท่านให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานตามความสามารถของท่านเมื่อมีปัญหา เช่น การให้ยืมเงิน
- ท่านออกกำลังกายสม่ำเสมอเพื่อสุขภาพแทนการใช้จ่ายค่ารักษาพยาบาลในการรักษาเมื่อเจ็บไข้
- เมื่อท่านมีหนี้สินท่านเป็นคนหนึ่งที่ชำระตรงต่อเวลาเสมอ และไม่คิดจะผัดผ่อนชำระ

2. ตัวแปรตามคือ ระดับคุณภาพชีวิต ได้แก่

2.1 สุขภาพกาย ตัวชี้วัดที่นำมาศึกษา

- ท่านและสมาชิกในครอบครัวได้ออกกำลังกายสม่ำเสมอ
- ท่านและสมาชิกในครอบครัวได้รับประทานอาหารที่ปรุงสุกแล้ว
- ตลอดทั้งปีที่ผ่านมาท่านและสมาชิกในครอบครัวไม่มีใครป่วยจนต้องนอนรักษาในโรงพยาบาล
- ท่านและสมาชิกในครอบครัวไม่มีใครป่วยเป็นโรคประจำตัว
- ท่านและสมาชิกในครอบครัวไม่มีใครติดสิ่งเสพติด

2.2 สุขภาพจิต ตัวชี้วัดที่นำมาศึกษา

- ท่านมีความรู้สึกที่ตัวท่านเองมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อสังคม
- เมื่อท่านมีปัญหาในครอบครัวท่านจะใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา

- ท่านรู้สึกว่าคุณเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นในชีวิต
- ท่านมีความใกล้ชิดและสนิทสนมกับสมาชิกในครอบครัว
- ท่านมีความรู้สึกสบายใจที่สมาชิกในครอบครัวไม่มีปัญหากับเพื่อนบ้าน

2.3 ปัจจัยสี่ ตัวชีวิตที่นำมาศึกษา

- ท่านและสมาชิกในครอบครัวรับประทานอาหารเช้า 3 มื้อต่อวัน
- จำนวนที่พักอาศัยไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกในครอบครัว
- ท่านและสมาชิกในครอบครัวมีเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายเพียงพอสำหรับทุกคน
- เมื่อท่านและสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วยเล็กน้อยท่านสามารถซื้อยาและ

ปรึกษาแพทย์ได้

- บริเวณที่พักอาศัยของท่านสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย

2.4 การศึกษา ตัวชีวิตที่นำมาศึกษา

- ท่านและสมาชิกในครอบครัวได้รับการศึกษาขั้นต่ำตามกฎหมายกำหนด
- สมาชิกในครอบครัวสามารถได้ศึกษาตามที่ตนเองต้องการ
- ท่านต้องกู้เงินมาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว
- สมาชิกในครอบครัวสามารถอ่านและเขียนได้ทุกคน
- ท่านและสมาชิกในครอบครัวมีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ จาก

หน่วยงานรัฐและเอกชน

2.5 ครอบครัว ตัวชีวิตที่นำมาศึกษา

- ท่านและสมาชิกในครอบครัวมีความรักและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
- ท่านและครอบครัวมีความเคารพในสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกัน
- ท่านและสมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือกันเมื่อเกิดปัญหา
- ท่านและสมาชิกในครอบครัวไม่ค่อยทำกิจกรรมร่วมกัน
- ท่านและสมาชิกในครอบครัวมีความปลอดภัยในชีวิตแลทรัพย์สิน

2.6 รายได้ ตัวชีวิตที่นำมาศึกษา

- ท่านและสมาชิกในครอบครัวมีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายภายในครอบครัว
- ท่านและสมาชิกในครอบครัวมีหนี้สิน
- ท่านปลูกฝังให้สมาชิกภายในครอบครัวให้รู้จักการประหยัด
- การหาอาชีพเสริมเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะทำให้ท่านและครอบครัวสามารถ

ยกระดับฐานะทางการเงินได้

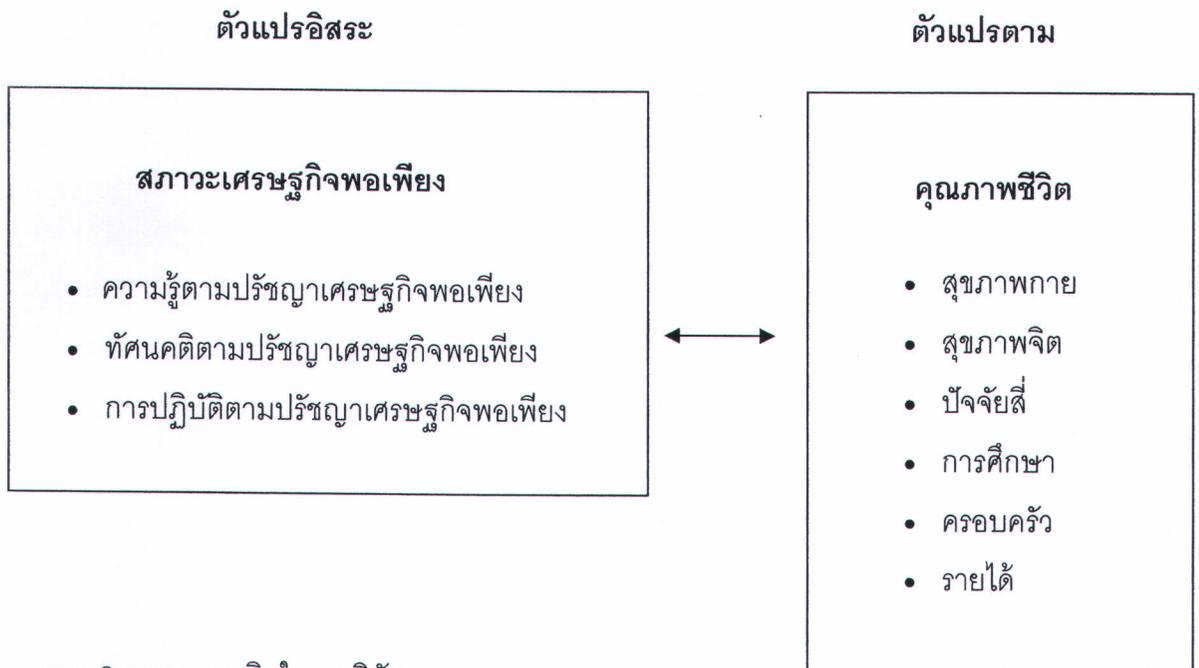
- ท่านและครอบครัวมีการวางแผนการใช้จ่ายในแต่ละเดือน
ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิต

ลำดับ	ความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิต	
	สภาวะเศรษฐกิจพอเพียง	คุณภาพชีวิต
1.	ความรู้	สุขภาพกาย
2.	ทัศนคติ	สุขภาพจิต
3.	การปฏิบัติ	ปัจจัยสี่
4.		การศึกษา
5.		ครอบครัว
6.		รายได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดวิจัยได้ ดังนี้

ภาพ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย